

CRNA GORA
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

IZVJEŠTAJ

**MINISTARSTVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA O RADU I STANJU U UPRAVNIM
OBLASTIMA S IZVJEŠTAJEM CENTRA ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE
ZA 2018. GODINU**

Podgorica, mart 2019. godine

SADRŽAJ

REZIME	3
1. UVOD.....	7
2. NADLEŽNOSTI I ORGANIZACIJA RADA	8
3. PROGRAMA RADA VLADE ZA 2018.....	10
4. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE.....	11
5. Realizacija aktivnosti iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu	12
6. IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	13
6.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.....	13
6.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	20
6.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama.....	24
6.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti.....	32
6. 5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana	41
6.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova.....	47
6. 7 Kabinet ministra.....	53
6. 8 Služba za opšte poslove.....	56
6.9 Služba za finansijske poslove.....	57
7. Izvještaj o realizovanim aktivnostima Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u 2018. godini.....	60

REZIME

Izvještaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu pripremljen je u skladu sa članom 62 Zakona o državnoj upravi¹, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave², Programom rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu kao i drugim obavezujućim aktima i javnim politikama.

Izvještaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2018. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade za 2018. godinu imalo sedam obaveza, od kojih šest u tematskom i jedna u normativnom dijelu. Pet od sedam obaveza je ispunjeno, što čini 71.43% (5R/2N) i to:

- Izvještaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2018. godinu (R);
- Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. za 2017. godinu (R);
- Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu (R)
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2018. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. godinu (R);
- Strategija manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu (N)
- Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2019. godinu (N)
- Predlog zakona o registrovanom partnerstvu³ (R).

Obrazloženje za nerealizovane mjere:

1. Strategija manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu

Tokom drugog kvartala Radna grupa je pripremila nacrt Strategije manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu, ali kako je u međuvremenu uslijedilo kašnjenje u procesu usklađivanja nacrta sa nadležnim resorima, te

¹ „Sl.list RCG“, broj 38/03 i „Sl.list CG“, br. 22/08, 42/11, 54/2016 i 13/2018.

² „Sl. list CG“, br. br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17

³ Radna grupa koja je radila na izradi zakona, postigla je dogovor da se zakon preimenuje u Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola

usvojena Uredba o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata⁴ i ista stupila na snagu, predložili smo da se promjeni naziv dokumenta i isti glasi Strategija manjinske politike 2019-2024 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2019. i 2020. godinu.

U kontinuitetu se radi na usklađivanju ovog dokumenta sa pomenutom Uredbom, kao i na usaglašavanju stavova kako bi predložene mjere bile što realnije definisane, odnosno kako bi ciljevi sprovedenih aktivnosti u planiranom periodu bili ostvarljivi, vidljivi i mjerljivi.

2. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2019. godinu

Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2019. godinu – mjera nije realizovana zbog neblagovremenog i nepotpunog dostavljanja informacija iz resora koji su predlogom ove Strategije bili zaduženi za odgovarajuće mjere iz svojih nadležnosti. Komunikacija sa ovim resorima je nastavljena i realizacija ove mjere planirana je za I kvartal 2019. godine.

Programom rada Ministarstva za 2018. planirano je ukupno 94 obaveza od kojih je 82 realizovano što čini 87.23%, dok je 12 obaveza, odnosno 12.77% nerealizovano zbog nedostatka finansijskih sredstava ili je odložena primjena.

Pored već pomenutih nerealizovanih mjera iz tematskog dijela koje se odnose na Predlog strategije manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu (nadležan: Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica) i Predloga strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2019. godinu (nadležan: Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda) u tematskom dijelu nerealizovano je šest mjera iz Programa rada Ministarstva koje se odnose na aktivnosti Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, Odjeljenja za poslove rodne radnoravnosti i jedna Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana.

U toku 2018. godine Vlada je s 18 zaključaka zadužila Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da sprovede aktivnosti iz djelokruga svog rada. Od toga, njih 16 je realizovano, jedan je nerealizovan dok jedan zaključak još nije dospio za realizaciju.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je realizovalo i realizuje u kontinuitetu aktivnosti na ispunjavanju mjera iz PPCG, AP 19 i AP 23.

⁴ („Službeni list Crne Gore, br. 054/18 od 31. 07. 2018. godine)

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u 2018. godini potpisalo Memorandum o razumijevanju i mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBT osobama sa opštinama Rožaje, Andrijevica i Gusinje.

Tokom 2018. godine, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava podnijeto je 51 zahtjev. Na sve zahjeve su blagovremeno dostavljeni odgovori podnosiocima.

Službenici Ministarstva su pohađali redovne obuke organizovane od strane domaćih i međunarodnih institucija i organizacija, kao i one u okviru projekata podrške realizovanih za potrebe Ministarstva.

Tokom 2018. godine donijet je novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva, Kadrovski plan, i brojne druge interne procedure i pravila. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji⁵ na koji je Vlada Crne Gore dala saglasnost 27. decembra 2018. godine, a koji je stupio na snagu 29. januara 2019. godine, predviđeno je da poslove iz djelokruga rada Ministarstva obavlja ukupno 46 izvršilaca.

Tokom 2018. godine pomenute poslove obavljao je ministar i 29 službenika i namještenika, osim toga jedno lice je zaposleno kao pripravnik, jedno lice na određeno vrijeme i dvoje lica po osnovu ugovora. Na kraju ističemo da ovaj Izvještaj sadrži i brojne aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

Shodno Zakonu o nevladinim organizacijama⁶, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2018. godine opredijelilo je ukupno 1.023.537,21 eura za finansiranje projekata/programa NVO i to za sledećih pet oblasti:

- Zaštita i promovisanje ljudskih prava Roma i Egipćana;
- Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava – zaštita i unaprijeđenje prava LGBT osoba;
- Zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom;
- Razvoj i unaprijeđenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- Rodna ravnopravnost.

⁵ Broj pod kojim je zaveden kod ovog organa 01-023-1053/18-10 od 21.01.2019. godine

⁶ ("Službeni list Crne Gore", br. 039/11 od 04.08.2011, 037/17 od 14.06.2017)

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (u daljem tekstu: CEKUM) je tokom 2018. godine kroz svoje programe intenzivno nastavio da njeguje multikulturalizam, promoviše i razvija kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda na njihovom maternjem jeziku i na taj način ukazao na osobenosti kulturne tradicije.

CEKUM je realizovao brojne muzičke, likovne, filmske i književne programe ističući kao tradicionalne vrijednosti kulture manjinskih naroda i pokazao je da savremeno stvaralaštvo obiluje talentima kojima je CEKUM pružio priliku da se pokažu crnogorskoj, a i javnosti u okruženju. S obzirom da programi CEKUM-a promovišu suživot i multikulturalizam, može se reći da je CEKUM realizacijom svojim programa uspio da izgradi svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima. S druge strane, realizujući svoje programe CEKUM uvijek i prije svega, nastoji da zaštiti ljudska prava svakog pojedinca, prevashodno pravo na kulturni identitet, na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe i druga.

1. UVOD

Izvještaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu pripremljen je u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, Programom rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu kao i drugim obavezujućim aktima i javnim politikama.

Izvještaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2018. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo: unapređenje i zaštita ljudskih prava i sloboda; unapređenje i zaštita prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica; odnosa sa vjerskim zajednicama; rodne ravnopravnosti; unapređenje i zaštita prava Roma i Egipćana; evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, kao i kao i administrativnog jačanja Ministarstva, koje se pored angažovanja kadra ogleda i u pripremi i usvajanju procedura za adekvatno funkcionisanje resora, odnosno ispunjavanje funkcija i mandata Ministarstva.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade za 2018. godinu ispunilo pet od sedam obaveza, iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu ispunjeno je 82 od 94 planirane obaveze, dok je od ukupno 18 zaključka s Vlade kojim je zadužila Ministarstvo tokom 2018. godine. Od toga, njih 16 je realizovano, jedan je nerealizovan dok jedan zaključak još nije dospio za realizaciju.

Visok nivo realizacije aktivnosti ukazuje na posvećenost i dobru organizaciju rada na osnovu koje su postignuti mjerljivi rezultati u svim oblastima djelovanja, odnosno sektorima Ministarstva, uz potrebu daljeg jačanja kapaciteta institucije.

2. NADLEŽNOSTI I ORGANIZACIJA RADA

Djelokrug rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava utvrđen je članom 24 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave⁷.

Shodno tome, Ministarstvo vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno - historijsko nasljeđe kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Strukturu Ministarstva za ljudska i manjinska prava, prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, na koji je Vlada Crne Gore dala saglasnost 27. decembra, 2018. godine a stupio na snagu 29. januara, 2019. godine, čini devet organizacionih jedinica, od čega: tri direktorata, tri odjeljenja, kabinet i dvije službe.

Unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

1. Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda;
2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
3. Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama;
4. Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti;
5. Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana;
6. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova;
7. Kabinet ministra;
8. Služba za opšte poslove;
9. Služba za finansijske poslove.

⁷ „Sl. list CG“, br. br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17

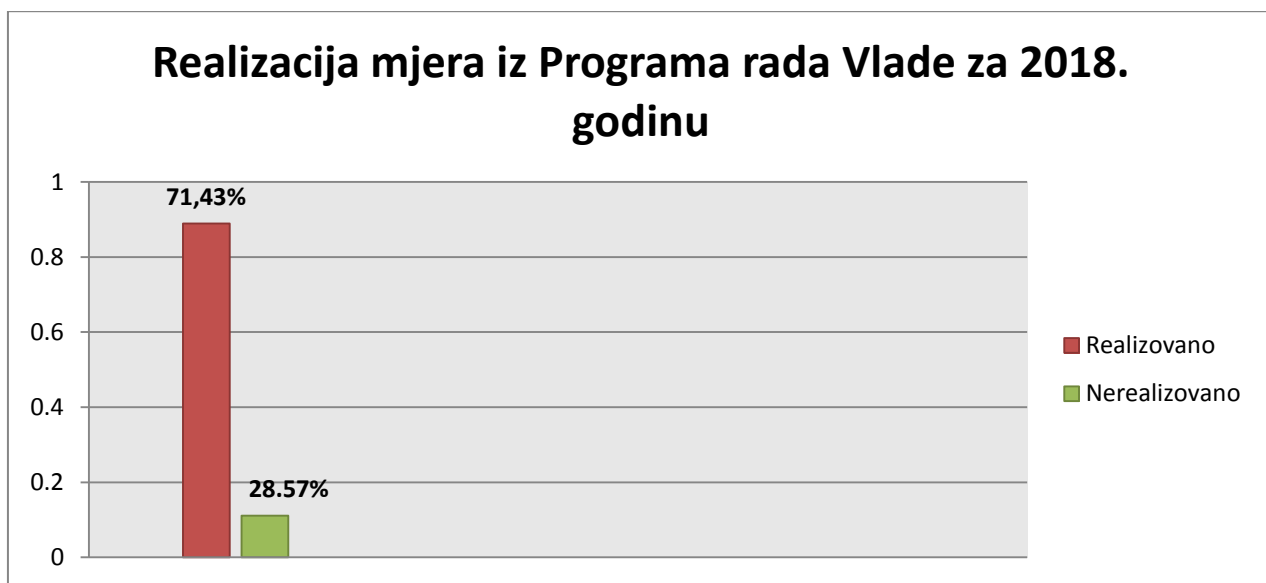
Ministar								
Sekretar								Kabinet ministra
Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama	Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti	Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	Služba za opšte i pravne poslove	Služba za finansijske poslove	Šef/ica kabineta
Generalni/a direktor/ica	Generalni/a direktor/ica	Generalni/a direktor/ica	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Samostalni/a savjetnik/ca I za odnose s javnošću - PR
Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca II za odnose sa javnošću - PR
Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca I za javne nabavke	Samostalni/a savjetnik/ca III
Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a referent/kinja – upisničar/ka – arhivar/ka	Samostalni/a referent/ica - za obračun i blagajnu	Samostalni/a referent/kinja
Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III		Referent/refere ntkinja		Samostalni/a referent/ica evidentičar/ka – vozač		
	Samostalni/a savjetnik/ca III					Samostalni/a referent/ica evidentičar/ka – vozač - kurir		

3. PROGRAMA RADA VLADE ZA 2018.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade imalo je sedam obaveza, od kojih šest u tematskom (T) i jednu u normativnom (N) dijelu. Pet od sedam obaveza je ispunjeno. Imajući u vidu prethodno navedeno može se zaključiti da je Ministarstvo obaveze iz Programa rada Vlade za 2018. godinu ispunilo u procentu od 71.43% (5R/2N).

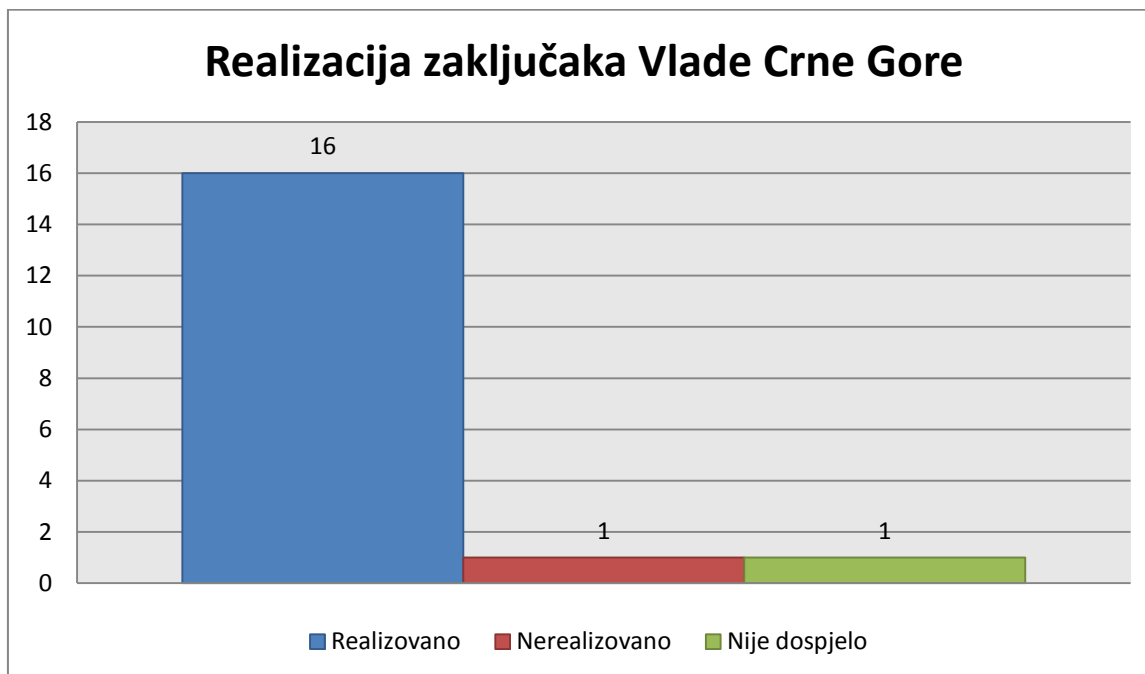
U nastavku je pregled realizacije obaveza:

Ukupno: 7 Realizovano: 5 Nerealizovano: 2 Procenat izvršenja: 71.43 %					
Tip	Sjednica	Kvartal	RB	Naziv teme u Programu rada Vlade	
N	104	27.12.2018.	4	3	Predlog zakona o registrovanom partnerstvu
T	69	22.03.2018.	1	28	Izveštaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2018. godinu
T	69.	22. 03.2018.	1	21	Izveštaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. za 2017. godinu
T	70	29.03.2018.	1	28	Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu
T	69	22.03.2018.	1	6	Akcionni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2018. godinu s Izveštajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. godinu
T					Strategija manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu (N)
T					Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2019. godinu (N)

4. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

U toku 2018. godine od ukupno 18 zaključaka s Vlade, njih 16 je realizovano, jedan je nerealizovan dok jedan zaključak još nije dospio za realizaciju.

5. Realizacija aktivnosti iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu

Ministarstvo je u Programu rada rada Ministarstva za 2018. godinu imalo ukupno 94 obavezu, odnosno dvije obaveze u normativnom dijelu i 92 u tematskom dijelu Programa. Ministarstvo je blagovremeno pripremilo:

- Predlog zakona o registrovanom partnerstvu;
- Pravilnik o kriterijumima za vrijednovanje i raspodjelu sredstava za finansiranje i sufinansiranje projekata iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Četiri od šest obaveza iz tematskog dijela Programa rada Ministarstva za 2018. godinu koje se odnose na izvještaj o radu i donošenje strateških dokumenata, su izvršene, i to:

- Izvještaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2018. godinu;
- Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. za 2017. godinu;
- Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu;
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2018. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. godinu.

Dvije obaveze nisu izvršene i to⁸:

- Strategija manjinske politike 2018-2023 s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2018. godinu
- Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije, za 2019. godinu

Od ukupno 94 obaveze planirane Programom rada Ministarstva za 2018. godinu, 82 obaveze su realizovane, što čini 87.23% realizacije, dok 12 obaveza nije realizovano zbog nedostataka finansijskih sredstava ili je njihova realizacija odložena, što čini 12.77%.

Na osnovu rečenog, može se zaključiti da je Ministarstvo u velikom broju realizovalo obaveze predviđene Programom rada Ministarstva za 2018. godinu, kao i učestvovalo, u saradnji sa drugim ministarstvima, u toku izvještajnog perioda, u domenu svoje nadležnosti u pripremi više akata, odnosno u realizaciji brojnih aktivnosti.

⁸ Vidi obrazloženje na strani 2. i 3.

6. IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

6.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda

Normativni dio

1. Donijeti Zakon o registrovanom partnerstvu

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u maju 2018. godine pripremilo Nacrt Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola⁹ kojim se uređuju standardi privatnog i porodičnog života LGBTI osoba u skladu sa međunarodnim standardima (sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava), a poštujući norme i načela Ustava Crne Gore.

Nakon uaglašavanja Nacrta zakona sa nadležnim državnim institucijama i Sekretarijatom za zakonodavstvo, Vlada je, 25. decembra 2018. godine **utvrdila Predlog Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.**

Tematski dio

1. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023

U decembru 2018. godine je urađen Nacrt Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023, kojom su analizirana pitanja od značaja za unapređenje društvenog položaja LGBTI osoba i na bazi utvrđenog stanja su definisani ciljevi i mjere koje treba realizovati u narednom petogodišnjem periodu.

Nakon obavljenih konsultacija sa nadležnim institucijama utvrđeno je da je potrebno dodatno vrijeme za usaglašavanje dijela postavljenih mjera sa jednim brojem institucija, kako bi se postigla puna saglasnost u vezi sa predmetnim dokumentom. Iz navedenog razloga, odloženo je njeno usvajanje u IV kvartala 2018. i planirano je da se Strategija uputi Vladi Crne Gore na usvajanje u I kvartalu 2019. godine.

⁹ Naziv Zakona je izmijenjen u odnosu na naziv koji je naveden u Programu rada Ministarstva nakon obavljenih konsultacija sa članovima i članicama Radne grupe koja je bila zadužena za njegovu izradu.

2. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018. za 2018. godinu sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. godinu

U koordinaciji sa nadležnim državnim institucijama i u saradnji sa organizacijama civilnog društva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je sprovelo proces izrade Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018. za 2018. godinu kojim su, polazeći od programskih mjera predmetne Strategije, definisane konkretne aktivnosti koje će se realizovati tokom 2018. godine u cilju unapređenja poštovanja i ostvarivanja ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba.

Dodatno, na bazi informacija nadležnih institucija, nosilaca aktivnosti u Akcionom planu za sprovođenje Strategije u 2017. godini, pripremljen je godišnji izvještaj o realizaciji Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018. za 2017. godinu.

3. Informacija o realizaciji aktivnosti proisteklih iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou

Opštinama s kojim su potpisani Memorandumi upućeni su upitnici u vezi sa realizacijom aktivnosti i obaveza na unapređenju položaja i zaštite prava LGBTI osoba, a shodno ciljevima i obavezama koje proističu iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, rodnog identiteta i/ili interseksualnih karakteristika i promociji tolerancije prema LGBTI osobama. Na osnovu dostavljenih odgovora na upitnike, Ministarstvo je sačinilo Izvještaj o realizovanim aktivnostima na unapređenju i zaštiti ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba na lokalnom nivou.

4. Informacija o aktivnostima i praksi policijskih i pravosudnih organa (policija, sudstvo, tužilaštvo) u vezi sa prijavljenim i procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja, govora mržnje i drugih oblika napada na pripadnike LGBTI populacije

Kontinuirana aktivnost Direktorata koja se odvija na način da se, svakog decembra, od strane Ministarstva upute zahtjevi za dostavljanje informacija u vezi sa prijavljenim i procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja, govora mržnje i drugih oblika napada na pripadnike LGBTI populacije i to: Upravi policije, Vrhovnom državnom tužilaštvu i Vrhovnom sudu Crne Gore. Navedene institucije su dostavile tražene podatke, koji su sastavni dio Izvještaja o realizaciji Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018.

5. Plan promocije antidiskriminacionog zakonodavstva - medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano realizuje medijsku kampanju o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja. U toku 2017/2018. godine realizovana je kampanja pod sloganom „Svi zajedno za jednakost“. Kampanja je imala za cilj podizanje nivoa svijesti opšte populacije prema diskriminaciji, stvaranje tolerantnog okruženja i senzibilisanja javnosti posebno prema najranjivijim društvenim grupama (osobama sa invaliditetom, LGBTI populaciji, Romima, diskriminaciji žena i djece). Medijska kampanja, na crnogorskom i albanskom jeziku, trajala je 60 dana i obuhvatila: emitovanje TV-spota na nacionalnoj (RTCG) i na jednoj lokalnoj TV stanici (TV Nikšić); emitovanje radijskog džingla na radiju Crne Gore i na četiri lokalne radio stanice u Bijelom Polju, Ulcinju, Kotoru i Nikšiću; objavljivanje oglasa u dnevnoj štampi kojima se promovise zaštita od diskriminacije, jednakost, tolerancija i ravnopravnost; insertaciju flajera sa antidiskriminacionim sadržajem koji se štampaju i na Brajovom pismu i distribuiraju kroz tiraž dvije dnevne novine; oglašavanje sadržaja kampanje putem mreže bilborda (20 bilborda na najfrekventnijim saobraćajnicama u svim djelovima Crne Gore).

6. Realizacija "Nastavnog plana za edukaciju državnih službenika, nosioca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, organizacijama i institucijama koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije" - (Edukacije o antidiskriminacionom zakonodavstvu i praksi)

Kontinuiranu edukaciju i promociju o primjeni antidiskriminacionog zakonodavstva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi se počev od 2011. godine u skladu sa utvrđenim „Nastavnim planom za edukaciju državnih službenika, nosioca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, organizacijama i institucijama koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije“.

Edukacija se realizuje kroz 6 trening modula, a svaki modul se sastoji od jednog seminara (teorijski dio) i radionice (praktični dio). Prvi modul je posvećen opštem pravnom režimu zaštite od diskriminacije, dok se u okviru ostalih 5 modula tretiraju pitanja zaštite od diskriminacije najranjivijih društvenih grupa i to: zabranu diskriminacije lica sa invaliditetom, zabranu rasne diskriminacije (diskriminacije RE populacije), zaštitu od diskriminacije LGBTI populacije, diskriminacije po osnovu rodnog identiteta, zdravstvenog stanja, odnosno, oboljelih od AIDS-a i HIV+.

Edukacijom su u dosadašnjem periodu bili obuhvaćeni predstavnici sudstva, tužilaštva, Institucije Ombudsmana, nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava, zatim predstavnici svih područnih jedinica i ispostava policije u Crnoj Gori, predstavnici lokalnih samouprava, predstavnici svih inspekcijskih službi u Crnoj Gori, predstavnici svih

sudova za prekršaje, te predstavnici tužilaštva u Crnoj Gori i ustanova socijalne i dječije zaštite.

U 2017. godini ovaj ciklus edukacije pohađali su predstavnici organa državne uprave zaduženi za saradnju sa ranjivim društvenim grupama. U toku je VIII ciklus edukacija za 2018. godinu, od ukupno šest seminara/radionica u 2018. godini realizovane su četiri. Planom edukacije za 2018. godinu, obuhvaćene su kontakt-osobe u lokalnim samoupravama koje sarađuju sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava u vezi sprovođenja politika zaštite ranjivih grupa, na lokalnom nivou.

7. Razvijanje saradnje sa lokalnim samoupravama u cilju promocije Zakona o zabrani lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti i Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti za period 2017-2021. sa Akcionim planom za 2018. godinu i implementacija u praksi.

U cilju promocije Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i promocije jednakosti i obaveza iz Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti za period 2017-2021. sa Akcionim planom za 2018. godinu, u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, predstavnicima lokalne samouprave iz centralnog, južnog i sjevernog regiona Crne Gore prezentovan je zakonodavni i strateški okvir za unapređenje položaja i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom i Modela za izradu lokalnog akcionog plana za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti.

8. Zaštita od diskriminacije najranjivije grupe dječije populacije - djece sa intelektualnim smetnjama

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u 2018. godini nastavilo sa aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i postizanju ravnopravnosti djece sa intelektualnim smetnjama sa drugom djecom radi zaštite njihovih ljudskih prava, zaštite od zanemarivanja i veće vidljivosti. S tim u vezi, organizovane su aktivnosti koje se odnose na rad sa djecom najranijeg školskog uzrasta vezano za poštovanje ljudskih prava, uključivanje djece sa intelektualnim smetnjama u oblast zaštite ljudskih prava bez diskriminacije i na ravnopravnim osnovama, te objavljivanju publikacija korisnih djeci sa intelektualnim smetnjama u lako razumljivom formatu i njihova distribucija organizacijama, savezima, dnevnim centrima, udruženjima roditelja i dr. U tom cilju, Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava organizovao je posjete: NVO „Zračak Nade“ iz Pljevalja, Centru za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju „Pljevlja“ i Savezu udruženja roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ iz Podgorice, (u čijem sastavu je 20 lokalnih organizacija) i uručili vrijedan edukativni materijal čiji je cilj promocija i edukacija prava djece sa invaliditetom, sa fokusom na pravo na jednakost, na obrazovanje, poštovanje doma i porodice, pravo na uključenost u društvenu zajednicu i druga prava, a sve kroz kreativnu

igru slagalica – puzzle, koje su im tom prilikom distribuirane. Takođe, distribuirana je i Konvencija o pravima lica sa invaliditetom koja je urađena u lako razumljivom formatu, prilagođena za lica sa intelektualnim smetnjama.

9. Praćenje realizacije mjera predviđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine

Vlada Crne Gore u decembru 2016. godine usvojila je Strategiju za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine sa Akcionim planom za 2017-2018. godine. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava vrši monitoring praćenja primjene ove Strategije uz koordinaciju Komisije za izradu pratećih akcionih planova, te izvještava u vezi sa implementacijom istih. Monitoring praćenja primjene ove Strategije vrši se u cilju izrade Izvještaja o implementaciji sprovođenja Akcionog plana 2017/2018. godine. Poseban akcenat stavljen je na praćenje preporuka za harmonizaciju crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN što je u fokusu pažnje i Evropske komisije.

Nakon izrade Modela lokalnih akcionih planova (u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore), lokalne samouprave su dobile neophodan materijal za izradu pojedinačnih LAP-ova, a Opština Bijelo Polje je, decembra 2018. godine usvojila prvi LAP za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom i promociju jednakosti.

10. Praćenje i izvještavanje o realizaciji mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za Poglavlje 23 i Poglavlje 19

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava implementira mjere iz Akcionih planova za Pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i Pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo je, u predviđenim rokovima, naznačenim u Akcionim planovima za sprovođenje ovih poglavlja dostavljalo informacije i ažuriralo podatke koji se unose na Portal za praćenje realizacije mjera, posebno za Poglavlje 23.

11. Finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u određenoj prioritetnoj oblasti od javnog interesa

U skladu sa obavezom iz Zakona o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioritetnih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je za finansiranje projekata /programa u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom u 2018. godini finansiralo 23 projekta organizacija lica sa invaliditetom u ukupnom iznosu od 440.101,38 €. Kada su u pitanju projekti NVO za oblast zaštite prava i unapređenja kvaliteta

života LGBTI osoba, za 2018. godinu, finansirano je 9 projekata nevladinih organizacija u ukupnom iznosu od 120.000,00 eura.

12. Podsticati medije da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom (Kampanja i promocija zaštite lica sa invaliditetom u medijima)

Na inicijativu Ministarstva za ljudska i manjinska prava, uz podršku Crnogorskog narodnog pozorišta i saradnju organizacija lica sa invaliditetom i ove godine realizovana je predstava iz redovnog repertoara CNP-a „Don Žuan“. Mediji su ispratili realizaciju ove predstave koja je uz podršku naratora i gestovnog prevodioca učinjena pristupačnim svima, bez diskriminacije.

Kroz aktivnost potpisivanja ugovora sa korisnicima projekata po Javnom pozivu za finansiranje projekata /programa za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom i promociju jednakosti, mediji su se „edukovali i infomisali“ o značaju obezbjeđivanja dostupnih informacija licima sa invaliditetom, a takođe je bilo obezbjeđeno kroz pripremu i štampanje ugovora na Brajevom pismu za korisnike sredstava iz organizacija slijepih i slabovidih, kao i kroz obezbjeđivanje prevodenja cjelokupnog događaja na gestovnom jeziku, za korisnike sredstava iz organizacija lica sa oštećenjem sluha.

13. Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Opšteg periodičnog pregleda (UPR) o stanju ljudskih prava u državama članicama UN-a

Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava realizovao je značajan broj preporuka Komiteta UN koje su se odnosile na stanje ljudskih prava u Crnoj Gori, a u okviru pripreme Uporednog periodičnog Izvještaja (UPR) o Crnoj Gori. U nadležnosti ovog Direktorata bilo je pet oblasti: „Borba protiv diskriminacije“, „Nacionalne institucije za ljudska prava“, „Obrazovanje i obuke o ljudskim pravima“, „Strategije iz oblasti ljudskih prava“ i „LGBT osobe“. Izvještaj Crne Gore je uspješno predstavljen i odbranjen krajem januara 2018. godine, u konstruktivnom dijalogu pred nadležnim Komitetom UN.

14. Nacionalni Izvještaj pred UN Komitetom za borbu protiv rasne diskriminacije (CERD)

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava, je koordiniralo svim aktivnostima koje su prethodile izradi konačnog Izvještaja o stanju u Crnoj Gori u odnosu na rasnu diskriminaciju, diskriminaciju Roma, nacionalnih manjina, žena, LGBTI osoba i drugih diskriminiranih društvenih grupa.

Konačni izvještaj je usvojila Vlada Crne Gore i on je, nakon toga, upućen Komitetu UN za praćenje stanja u zemljama članicama UN-a u odnosu na navedena pitanja o rasnoj i drugim oblicima diskriminacije, netrpeljivosti i netolerancije,

Odbrana Izvještaja Crne Gore je bila zakazana za avgust, 2018. godine a Nacionalnu delegaciju je predvodilo naše Ministarstvo (Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava). U toku konstruktivnog dijaloga, pohvaljeni su naponi i rezultati Crne Gore u ovoj oblasti i dobijene preporuke za dalje unapređenje stanja u odnosu na problematiku koju prati ovaj Komitet UN-a.

6.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica

Normativni dio

1. Pravilnik o kriterijumima za vrijednovanje i raspodjelu sredstava za finansiranje i sufinansiranje projekata iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

Na osnovu člana 36i stav 9 Zakona o manjinskim pravima i slobodama ("Službeni list RCG", br. 031/06, br. 051/06, br. 038/07 i "Službeni list CG", br. 002/11, 008/11 i br. 031/17) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava donijelo je Pravilnik o kriterijumima za vrijednovanje i raspodjelu sredstava za finansiranje i sufinansiranje projekata iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava ("Službeni list Crne Gore", br. 014/18 od 04. 10.2018).

Ovim pravilnikom propisuju se način vrednovanja projekata prema kriterijumima za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata za podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, izgled i sadržaj obrasca na kojem se podnosi projekat i obrasca na kojem se vrši vrednovanje projekata, kao i potrebna dokumentacija kojom se dokazuje ispunjenost propisanih kriterijuma i uslova za učešće na javnom konkursu za raspodjelu sredstava.

Tematski dio

1. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu

U skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, Vlada najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Vlada Crne Gore, na sjednici od 29. marta 2018. godine, razmotrila je i usvojila Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2017. godini. Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2017. godinu, Skupština Crne Gore je usvojila na Devetoj sjednici Prvog redovnog(proljećneg) zasjedanja u 2018. godini, odnosno 05. jula 2018.godine.

2. Strategija manjinske politike 2019-2024 sa akcionim planom za 2019. i 2020. godinu

Pripremljen je nacrt Strategije, u skladu sa uporedno-pravnim međunarodnim standardima, definisane su mjere, način i dinamika za sprovođenje mjera koje imaju za cilj zaštitu i unapređivanje uslova života manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u cjelini, a koje su državni organi dužni postepeno da realizuju u periodu implementacije dokumenta u cilju pune integracije manjina u crnogorsko društvo i izgradnji Crne Gore kao interkulturalnog društva.

3. Informacija o zastupljenosti manjina

U skladu sa članom 79 tačka 10 Ustava Crne Gore, kojim se pripadnicima manjina jemči pravo srazmjerne zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, a u saradnji sa Upravom za kadrove, u toku 2018. godine sprovedeno je istraživanje u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu. Ovom informacijom je prezentovano stvarno stanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.

4. Organizacija okruglih stolova

- a) U cilju jačanja kapaciteta i podizanja svijesti o značaju integracija manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorsko društvo, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo obuke za članove Radne grupe za izradu i praćenje sprovođenja Strategije manjinske politike i akcionih planova, kao i praćenje sprovođenja preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope vezano za Okvirnu konvenciju o pravima nacionalnih manjina i Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima i drugih međunarodnih dokumenata iz ove oblasti.
- b) Delegacija Savjetodavnog komiteta Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina boravila je u Crnoj Gori u periodu od 27–30.11.2018. godine, u vezi sa trećim državnim Izvještajem Crne Gore o ostvarivanju okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina od 16. juna 2017. godine. Na kraju posjete 30.11.2018. godine održan je okrugli sto sa predstavnicima nadležnih institucija.

5. Saradnja sa Savjetima

Ustav Crne Gore, članom 79 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa

drugima, između ostalog i na osnivanje Savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava (član 79 stav 1 tačka 13). Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07, 2/11 i »Službeni list CG«, broj 031/17), članom 33 definisano je sljedeće: "Manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice".

Radi boljeg unapređenja manjinskih prava neophodna je saradnja sa savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2018. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori.

Više informacija o saradnji sa savjetima manjinskih naroda nalazi se u Izvještaju o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, koji je Ministarstvo dužno dostaviti Vladi na usvajanje do kraja I kvartala tekuće godine, za prethodnu godinu.

6. Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski jezik i romski jezik

Ministarstvo je nastavilo sa praksom prevođenja i publikovanja pravnih propisa i drugih sadržaja koji se tiču manjinskih naroda na manjinskim jezicima.

7. Saradnja sa NVO sektorom

Na javnom konkursu za 2018. godinu, pod nazivom "**Zaštita i promovisanje manjinskih prava**" odobrena je raspodjela sredstava u iznosu od 161.453,83€ za realizaciju projekata /programa nevladinih organizacija u oblasti razvoja i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Nevladine organizacije kojima su odobrena sredstva su:

NVO "Centar za građansko obrazovanje", NVO "Demokratski progres", NVO "Glas Plava", NVO "Građanska alijansa", NVO "Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR)", NVO "Naša budućnost", NVO "Novi horizont", NVO "Pelikan", NVO "Regionalni Centar za umjetnost, kulturu i medije- ELITA PLUS", NVO "Udruženje Roma Budo Tomović", NVO "Centar za demokratiju i ljudska prava- CEDEM", NVO " SOS telefon za žene i djecu Ulcinj", NVO "Udruženje Roma Crne Gore, Podgorica", NVO „Gjurgjevo brdo" i NVO „Ad hoc".

Predmetnim Konkursom je između ostalog navedeno da je ukupan iznos sredstava koja se raspodjeljuju nevladinim organizacijama 161.453,83€, u rasponu od 4.000 eura (minimalan

iznos), do 15.000 eura (za maksimalan iznos). S tim u vezi, na osnovu Javnog konkursa dostavljeno je 80 prijava od strane 80 nevladinih organizacija.

U cilju što uspješnije saradnje i realizovanja zajedničkih aktivnosti nastavila se ustanovljena praksa održavanja kvartalnih sastanaka sa predstavnicima NVO sektora.

6.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama

Tematski dio

1. Saradnja i finansijska podrška vjerskim zajednicama u Crnoj Gori

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi politiku poštovanja ljudskih prava i sloboda, što se ujedno odnosi i na jedno od temeljnih ljudskih prava - slobodu vjeroispovijesti koja je garantovana Ustavom Crne Gore. Sloboda vjeroispovijesti se ostvaruje preko čitavog seta međunarodnih dokumenata, s obzirom da je Crna Gora od obnove svoje nezavisnosti uključena u članstvo najznačajnijih međunarodnih organizacija, kao što su Ujedinjene Nacije i Savjet Evrope. U skladu sa tim, pitanje vjerskih zajednica bilo je u kontinuitetu u fokusu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama.

U proteklom periodu predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava su obišli vjerske zajednice u Crnoj Gori. Oni su prisustvovali i odazvali se pozivima svih vjerskih zajednica za obilježavanje značajnih datuma (posjeta Eparhiji budimljansko-nikšićkoj povodom sastanka sa episkopom Joanikijem i njegovim saradnicima i prisustva na Božićnom prijemu, posjeta Eparhiji budimljansko-nikšićkoj povodom sastanka sa sveštenstvom Eparhije, obilazak Sabornog hrama, Parohijskog doma kao i organske bašte i ribnjaka, posjeta Biskupskom Ordinarijatu – Kotor povodom Vanjske proslave blagdana svetog Tripuna mučenika, zaštitnika Kotora i kotorske Biskupije, posjeta Nadbiskupskom Ordinarijatu Bar povodom obilježavanja praznika Svetog Petra Apostola, posjeta Nadbiskupskom Ordinarijatu Bar povodom prisustvovanja blagoslovu obnovljene Crkve Sv. Katarine Aleksandrijske u Starom gradu Baru, posjeta Ekumenskom centru – Kotor povodom otvaranja Ekumenskog centra – Kotor, prisustvovanje svečanom prijemu koji Nadbiskupski Ordinarijat Bar organizuje na dan Božića...).

U cilju pružanja finansijske podrške i namjenske raspodjele materijalne pomoći vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, a na osnovu internog akta – Kriterijum za dodjelu materijalne pomoći vjerskim zajednicama, ovaj Direktorat je u 2018. godini dodijelio ukupno 200.000,00 eura i to:

R.br	Vjerske zajednice	Iznos sredstava
1.	Islamska zajednica u Crnoj Gori	53.765,86€
2.	Srpska pravoslavna crkva (Mitropolija crnogorsko-primorska i Eparhija budimljansko nikšićka)	40.094,77€
3.	Crnogorska pravoslavna crkva	50.423,82€
4.	Katolička crkva (Kotorska biskupija i Barska nadbiskupija)	36.215,55€
5.	Jevrejska zajednica Crne Gore	19.500,00€
	UKUPNO:	200.000,00€

2. Praćenje sprovođenja aktivnosti Mješovite komisije za implementaciju Temelnog ugovora i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Islamske zajednice i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori

U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, br. 08-2912/3 od 19. decembra 2013. godine, Ministarstvo je, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, formiralo Mješovitu komisiju za implementaciju Temelnog ugovora i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori, kao i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori, te u skladu sa Odlukama o formiranju dijela tih komisija, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u obavezi je da obavlja administrativno-tehničke poslove za potrebe istih.

U 2018. godini Direktorat je nastavio aktivnosti na sprovođenju potpisanog **Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stoline, Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori**. U tom cilju, i u protekloj godini Mješovite Komisije za sprovođenje navedenih Ugovora su održale sastanke.

3. Organizacija Okruglog stola na temu „Međureligijska, međuvjerska tolerancija i dijalog“

4. Organizacija Konferencije na temu „Normativni i pravni okvir u oblasti religijskih prava ili vjerovanja“

5. Organizacija Konferencije na temu „Sloboda vjeroispovjesti: Pitanja, mogućnosti, specifični izazovi u borbi sa antisemitizmom i netolerancijom, diskriminacijom protiv Hrišćana, Muslimana i pripadnika drugih religija“

U cilju osnaživanja međureligijskog dijaloga u Crnoj Gori i unaprijeđenja saradnje Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa vjerskim zajednicama, Ministarstvo je u proteklom periodu organizovalo 7 Konferencija (okruglih stolova), na kojima su učesnici bili predstavnici akademske zajednice, vjerskih zajednica, nacionalnih i lokalnih institucija i nevladinih organizacija.

Konferencije su održane na jugu i na sjeveru Crne Gore:

- „Religija i međureligijski dijalog“;
- „Religija, umjetnost, kultura“;
- „Sloboda vjeroispovijesti – osnovno ljudsko pravo“;
- „Etika, religija, pravo“;
- „Vjerske zajednice i međunarodno pravo i država – istorijsko-pravni i pozitivno-pravni aspekt“;
- „Religija u savremenom društvu – politički, pravni i kulturni aspekt“ i
- „Religija i nauka“.

Na kraju ovih konferencija usvojeni su zaključci koji su od izuzetne važnosti za dalje smjernice u radu Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama.

Tako, na konferencijama, predstavnici akademske zajednice, nacionalnih institucija, vjerskih zajednica i civilnog društva su se saglasili da:

- Inter-religijski dijalog je temelj participativne demokratije u Crnoj Gori, te da etičke vrijednosti koje se nalaze u temelju svih monoteističkih religija predstavljaju optimalnu platformu za izgradnju skladnih međuvjerskih odnosa u crnogorskom društvu.
- Moderna, demokratska politička zajednica podrazumijeva poštovanje ljudskih prava, uključujući vjerska prava i slobode, kao temelja inter-religijskog dijaloga i tolerancije.
- Različite religijske tradicije na prostoru Crne Gore su doprinosile stvaranju njenog multikulturalnog bića i da religijsko nasleđe, sa svojim humanističko-moralnim vrijednostima može biti istorijski utemeljen osnov za izgrađivanje našeg međusobnog povjerenja i razumjevanja različitih kultura i vjera.

- Dobre međukulturalne veze i humana istorija sa pozitivnim primjerima kao modelima koji trajnije ostaju u sjećanju mogu biti od krucijalne važnosti za konsolidaciju demokratskih procesa u crnogorskom društvu.
- Različite vjere u multikonfesionalnom crnogorskom društvu su ostavile snažan pečat na njegov kulturni i duhovni identitet.
- Na prihvatanje različitosti u vjerskom, nacionalnom i etničkom smislu, bitno je uticala zajednička kulturna baština i univerzalne etičke vrijednosti.
- Religijsko nasljeđe bitno utiče na društvene procese, i formiranje individualnih i kolektivnih vrijednosti, vrijednosnih orijentacija i vrijednosnih sistema.
- Zaštita, očuvanje, konzervacija i restauracija kulturne baštine predstavlja jedan od važnih i strateški osmišljenih elemenata kulturne politike.
- Valorizacija sakralnog nasleđa, rad na njegovom očuvanju i konsolidaciji služi očuvanju autentičnog, kulturnog i religijskog nasleđa Crne Gore. Stoga je i očuvanje usmene tradicije i narodnog stvaralaštva važno za oblikovanje zajedničkih kulturnih vrijednosti i multikonfesionalnom društvu.
- Je potrebno posebno istaknuti vrijednost ustavnog patriotizma kao ključne paradigme različitosti u Crnoj Gori, te potrebe za zajedničkim djelovanjem i saradnjom crkava i vjerskih zajednica.
- Je Crna Gora dobar primjer multikulturalnog i multikonfesionalnog društva u kome postoji Ustavna podijeljenost države od crkve, ali i da je taj model odnosa potrebno dopuniti usvajanjem relevantnih progresivnih praksi zemalja EU, koje ukazuju da je najbolji model odnosa države prema crkvi odnos kooperativne odvojenosti.
- Je Crna Gora ostvarila značajan napredak sa aspekta pravnog normiranja i zaštite ljudskih prava i sloboda kroz inkorporiranje temeljnih vrijednosti međunarodno-pravnog poretka i standarda zaštite ljudskih prava.
- Dostignuti nivo razvoja normativnog poretka i pravnih garancija ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori treba dalje osnaživati kroz doslednu i adekvatnu primjenu konkretnih zakonskih rješenja, polazeći od prihvaćenih preporuka relevantnih međunarodnih organizacija.
- Ovaj proces treba osnažiti njemu komplementarnim procesom razvoja kulture ljudskih prava, kao suštinskog za dublju transformaciju društva, čime se doprinosi oslobađanju od stereotipa i predrasuda koje predstavljaju prepreku poštovanja prava na slobodu misli i vjeroispovjesti u Crnoj Gori.
- Dodatno, koncept ljudskih prava i sloboda definisan i normiran međunarodnim i nacionalnim dokumentima treba osnažiti i legitimisati moralnim i etičkim vrijednostima koje se nalaze u temelju monoteističkih religija, kao *conditio sine qua non* punog poštovanja dostojanstva svake ljudske individue.
- Kao jedan od ključnih izazova u Crnoj Gori je identifikovan nedovoljno visok nivo religijske pismenosti građana i građanki, te je stoga ocijenjeno da je potrebno ojačati sistem

obrazovanja, kao ključnog segmenta edukacije iz oblasti istorije religije sa inovacijama obrazovnih sadržaja i kroz inicijativu izrade adekvatnih udžbenika.

- Je potrebno raditi na jačanju prevencije konflikata i obrazovanju za mir, uz saradnju na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou, te da je uloga vjerskih zajednica u tom kontekstu od suštinskog značaja. (Ukazano je na potrebu jačeg uključivanja vjerskih institucija u smanjivanje rodne diskriminacije i postizanja rodne ravnopravnosti.)
- Sa aspekta ostvarivanja rodne ravnopravnosti, a u kontekstu ostvarivanja slobode vjeroispovjesti, potrebno je produbiti društveni diskurs o sadržaju i izvornom tumačenju religijskih učenja ključnih monoteističkih religija, koje u svojim osnovama nude prostor slobode i nediskriminacije nezavisno od rodnog identiteta.
- Savremeni tokovi globalizacije i u tom kontekstu širenje i dostupnost informatičkih tehnologija nude ambivalentne mogućnosti razvoja društvenih procesa koji mogu voditi očuvanju heterogenog religijskog nasleđa ili sintetisanju religijskih učenja uz neispitani demokratski potencijal jednog takvog društvenog procesa.
- Proces globalizacije utiče na obnovu tradicionalnih religijskih učenja i identitetskih vrijednosti, kao i širenju novih formi spiritualno-duhovnih oblika vjerovanja. Takav razvoj društvenih procesa potencira razvoj novih normativno-pravnih rješenja.
- Prepoznaju i potreba snažnijeg zakonodavnog regulisanja digitalnih medija, internet komunikacije, slobode izražavanja on-line korisnika o vjerskim pitanjima, te potrebu njihovog usklađivanja sa etičkim kodeksima i međunarodno-pravnom legislativom, uz poštovanje slobode informisanja i koncepta ljudskih prava i vjerskih sloboda, kao i slobode izražavanja u prezentovanim medijskim sadržajima.
- Je potrebno posebno prepoznati i potreba za edukovanjem novinara i unaprijeđenja medijske pismenosti kao najvažnijeg instrumenta u pravilnom izvještavanju o vjerskim zajednicama, sa ciljem poštovanja evropskih standarda i medijskog profesionalizma.
- Tradicionalne religije su važni izvori za pravno-običajne norme i sve oblasti pravnih nauka i kao takve mogu biti značajno istorijsko svjedočanstvo na kome se mogu oslanjati i moderni pravni sistemi.
- Sloboda vjeroispovijesti nije nezavisna od slobode misli i savjesti, slobode uvjerenja kao temeljnih ljudskih prava u modernim političkim zajednicama.
- Svako ograničenje slobode vjeroispovijesti prema međunarodnim standardima u ovoj oblasti treba da počiva na principu ne-ugrožavanja bezbjednosti zajednice kao i individualnim i kolektivnim pravima građana.
- Sloboda vjeroispovijesti temelji se na onim kriterijumima koji su sadržani u principu demokratije i vladavine prava i pravne države, zasnivaju se na zakonskoj regulativi a štite se nacionalnim zakonodavstvima kao i praksom Evropskog suda za ljudska prava.
- Svaka država ima diskreciono pravo da svojom legislativom uredi slobodu vjeroispovijesti u skladu sa demokratskim standardima i politikom poštovanja ljudskih prava propisanim međunarodnim aktima, normama i procedurama.

- Evropski sud za ljudska prava poštujući načelo slobode misli, savjesti i vjeroispovijesti u svojim preporukama ograničava svaki vid diskriminacije prema vjerskim zajednicama u skladu sa principom sekularizma dominantnim u modernim političkim zajednicama. Takođe promoviše ne-miješanje države u autonomiju vjerskih institucija.
- Ustavno-pravni okvir ima važnu ulogu u definisanju statusa vjerskih zajednica u Crnoj Gori, predstavlja univerzalno pravno načelo za uspostavljanje odnosa između države i vjerskih zajednica.
- Primjena komparativnih regionalnih iskustava kada je u pitanju izgrađivanje odnosa između države i vjerskih zajednica može biti važno iskustvo za konstituisanje Crne Gore kao građanske države.
- Religija igra značajnu ulogu u etičkom, pravnom i političkom smislu u savremenom svijetu, pa je institucionalno rješavanje odnosa između države i vjerskih zajednica važan korak za uspostavljanje demokratskog kapaciteta svakog društva.
- odnos nauke i religije u savremenim društvima može biti podsticajan za razvijanje unutrašnje društvene harmonije, da primijenjena nauka i digitalizacija mogu doprinostiti vjerskim institucijama novim tehnologijama i izumima. Religija i moralne vrijednosti, koje su univerzalne, mogu davati vrijednosne orijentacije i kriterijume za prihvatljivost naučnih otkrića. Takođe, učesnici su saglasni da treba osnažiti partnerski odnos vjerskih zajednica i vjerskih institucija sa akademskom zajednicom.

6. Zbornik radova sa Konferencija koje su održane u 2018. godini

S obzirom da je na konferencijama učestvovalo 30 stručnjaka (eksperata) iz oblasti filozofije, sociologije, religije, medija i prava, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava smatra da je veoma bitno detaljnije informisati širu javnost o temama o kojima se na konferencijama diskutovalo, i iz tog razloga je u 2018. godini započelo pripremu izrade ***Zbornika radova sa Konferencija koje su održane u 2018. godini.***, koje će Ministarstvo za ljudska i manjinska prava objaviti u 2019. godini.

7. Upitnik o uticaju religijskog obrazovanja na formiranje moralnih vrijednosti studentske populacije

Na osnovu zaključaka sa konferencija, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je pripremilo mini istraživanje (Anketu) za sopstvene potrebe - ***Upitnik o uticaju religijskog obrazovanja na formiranje moralnih vrijednosti studentske populacije***, u cilju procjene koliko je religijsko obrazovanje važno za moralne vrijednosti i vrijednosne stavove studenata u Crnoj Gori. Ova anketa je rađena samo za potrebe Ministarstva za ljudska i manjinska prava, odnosno Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama, radi identifikovanja religijskog obrazovanja, poznavanja temeljnih religijskih učenja, pojmova, simbola, odnosa između moralnih normi i religijskih principa. Anketa je pokazala da postoji

veliki prostor za unaprijeđenje i edukaciju u oblasti poznavanja različitih religijskih tradicija, kao i potrebu snaženja etičke teorije u svim humanističkim predmetima kako bi se mladi ljudi ne samo edukovali, već i vaspitavali kao moralne ličnosti na opšte prihvatljivim etičkim principima. Na osnovu analize prikupljenih podataka može se zaključiti da studentska populacija na Univerzitetu Crne Gore smatra da je poznavanje religijskih učenja i njihovih univerzalnih etičkih vrijednosti jedan od važnih preduslova za formiranje moralne ličnosti. Visok procenat ispitanika/ca izražava mišljenje da su ipak nedovoljno informisani o ključnim teološkim i religijskim pojmovima vezano za sopstvenu religijsku tradiciju kao i za poznavanje različitih religija koje postoje u Crnoj Gori.

U tom kontekstu može se zaključiti na osnovu indikatora dobijenih Anketom da treba osnažiti vjerske sadržaje u okviru postojećih predmeta humanističkih i društvenih nauka kao i uvesti predmete sa povećanim fondom časova kao što su - istorija svetskih religija, uporedna religija, ključni religijski simboli, obredi u različitim religijskim tradicijama. Takođe oslanjajući se na podatke iz Ankete očigledno je da je potrebno uvesti informacije o istoriji religija u komparativnoj perspektivi u skladu sa savremenom metodologijom kako bi se mlada populacija još sadržajnije informisala o nastanku svetskih religija kao i o vjerskim običajima i pojmovima. U tom smislu može se konstatovati da bi na osnovu rezultata Ankete bilo dobro preporučiti uvođenje Etike kao posebnog predmeta u obrazovni sistem Crne Gore, kako bi mladi ljudi bili ne samo edukovani već i vaspitavani kao moralne ličnosti na opšte prihvatljivim etičkim principima. Takođe, smatramo da je za formiranje etičkih vrijednosti kod mladih ljudi neophodno poznavanje univerzalnih simbola svjetskih religija.

8. Pojmovnik najvažnijih religijskih učenja velikih monoteističkih religija

Kao jedan od zaključaka Ankete jeste i činjenica da bi u tom cilju, bila poželjna izrada Pojmovnika (Leksikona) najvažnijih simbola, etičkih vrijednosti i učenja velikih monoteističkih religija, kako bi se mladi ljudi na jednostavan i koncizan način upoznavali sa njihovim temeljnim učenjima. Smatramo da bi izrada ovog Leksikona bila od koristi svim građanima za informisanje o različitim vjerskim učenjima kao i njihovim obredima, ritualima, svetkovinama, svetim knjigama i ključnim idejama na kojima se baziraju i temelje njihovi teološki principi. Osim toga Leksikon bi poslužio za temeljnije obrazovanje u pogledu etičkih vrijednosti, sadržanih u svim monoteističkim religijama. Time bi se stvorio osnov za osnaživanje dobrih međuvjerskih i međuetničkih odnosa u crnogorskom društvu. Na osnovu zaključaka Ankete, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama su u 2018. godini pokrenuli izradu ***Pojmovnika najvažnijih religijskih učenja velikih monoteističkih religija***, koji će biti objavljen u prvoj polovini 2019. godine.

9. Akcioni plan za suzbijanje nasilnog ekstremizma za 2019. godinu

U protekloj godini, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u protekloj godini bilo uključeno u ***Međuresurski nacionalni tim za izradu Akcionog plana za suzbijanje nasilnog ekstremizma za 2019. godinu***, u kojem je prepoznata uloga vjerskih zajednica u ovom procesu.

10. Strategija razvoja kulturnog turizma 2023. godine

Takođe, u ovoj godini, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je bilo uključeno u radnu grupu za izradu ***Strategije razvoja kulturnog turizma 2023. godine*** Ministarstva turizma i održivog razvoja, gdje je prepoznato i utvrđeno da je vjerski turizam, kao grana kulturnog turizma, bitno razviti u Crnoj Gori.

6.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Tematski dio

1. Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021. za 2017. godinu

Vlada Crne Gore je u martu 2018. godine usvojila godišnji Izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2017. godinu. Pomenuti Izvještaj za 2017. ukazuje na stepen unaprijeđenja zakonodavnih i institucionalnih mehanizama, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, kao i na značajne pomake u tri prioritetne oblasti: politička participacija, ekonomsko osnaživanje i borba protiv nasilja nad ženama.

2. Sprovoditi edukacije za kadar u obrazovno-vaspitnim ustanovama na svim nivoima po pitanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama, o jednakoj zastupljenosti žena i muškaraca u svim sferama društvenog života

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u aprilu i novembru 2018. godine u saradnji sa Zavodom za školstvo, organizovalo dva jednodnevna seminar na temu: Rodna ravnopravnost u obrazovanju sa posebnim osvrtom na rodno zasnovano nasilje. Ciljna grupa bili/e su nastavnici/e različitih struka osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori, posebno nastavnici/e građanskog vaspitanja/obrazovanja. Broj učesnika/ca: 32 i 30.

3. Edukacije za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Glavni grad Podgorica organizovali su 05. novembra 2018. godine, jednodnevnu obuku za novinare/ke „Novinarsko pero o rodnoj ravnopravnosti“. Obuka je, osim interaktivnog predavanja koje je obuhvatilo teme iz oblasti rodne ravnopravnosti, podrazumijevala i mini radionicu na temu “Izmjerimo rodnu osjetljivost medija”, i konkurs za predstavnike/ce medija, čiji je pobjednik nagrađen novčanom nagradom. Broj novinara/ki na radionici: 8.

U saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, Ministarstvo je i u 2018. nastavilo da sprovodi projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou“. U okviru tog projekta održana je i radionica na temu: “Rodna ravnopravnost u medijima” (22./23. novembra u Podgorici za novinare/ke: ukupno 14).

4. Organizovanje okruglih stolova, obuka i podrška ekonomskom osnaživanju žena.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Udruženjem preduzetnica Crne Gore, Glavnim gradom, Sekretarijatom za rad, mlade i socijalno staranje organizovalo Sajam

ženskog preduzetništva u Podgorici, 2. i 3. marta 2018 godine, u tržnom centru Mall of Montenegro. Sajam je okupio veliki broj preduzeća iz raznih sektora: usluge i maloprodaja, tekstil i moda, umjetničko zanatstvo, turizam, kozmetika, trgovina, distribucija i dr. čije su vlasnice žene.

U maju 2018. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore je u saradnji sa Udruženjem preduzetnica Crne Gore i Glavnim gradom Podgorica organizovalo konferenciju "Moć žene" u Podgorici. Konferenciju je paralelno pratio i trodnevni sajam ženskog preduzetništva, priređen u Mall of Montenegro. Na sajmu su bili i inostrani izlagači. U ime Ministarstva za ljudska i manjinska prava, konferenciju je otvorila načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, Biljana Pejović. Broj učesnika/ca: 60.

5. Izrada publikacije „Žene i muškarci u Crnoj Gori“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Zavodom za statistiku Crne Gore – MONSTAT prikupilo i objavilo istraživanje i statistički prikupljene podatke o zastupljenosti muškaraca i žena na svim nivoima. Navedena publikacija je objavljena na sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i može se preuzeti sa linka: <http://www.mmp.gov.me/rubrike/Publikacije/Publikacije/195675/zene-i-muskarci-u-Crnoj-Gori-2018.html>

6. Obilježavanje međunarodnih dana

Povodom 15. oktobra, Međunarodnog dana žena sa sela i Svjetskog dana pješačenja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, podržalo biciklistički klub „Perun“ iz Nikšića, pa je već četvrtu godinu organizovana pješačka tura u zaštićenom području park šume Trebjesa i obilazak Gradske pijace.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano preduzima aktivnosti za postizanje potpune afirmacije žena iz ruralnih područja. Kroz saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, Ministarstvo sprovodi programe obuke i seminare za ekonomsko osnaživanje žena u našem društvu, bilo da započinju svoje biznise ili da im je edukativna podrška potrebna da bi se radno angažovale.

Cilj ove manifestacije je isticanje važnosti uloge žena iz ruralnih područja, te je s tim u vezi upriličen obilazak žena preduzetnica koje su izložile svoje proizvode na štandovima.

7. Održavanje sastanaka Nacionalnog savjeta za rodnu ravnopravnost

Nacionalni Savjet za rodnu ravnopravnost održao je dvije sjednice 27.02.2018. i 13.11.2018. u Podgorici, na kojima se diskutovalo o izvještavanju po preporukama CEDAW komiteta iz jula 2017. godine, o realizovanim aktivnostima i izazovima u cilju ispunjavanja CEDAW

preporuka, kao i o Prvom izvještaju GREVIO Komiteta o sprovođenju Istanbulske konvencije u Crnoj Gori.

8. Održavanje redovnih sastanaka Komisije za praćenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti

S obzirom na to da je novi dokument usvojen u martu 2017. godine, te da je bilo neophodno imenovati novu Komisiju za praćenje implementacije PAPRR-a 2017-2021, zahtjevi su upućeni institucijama nadležnim za njegovo sprovođenje da delegiraju predstavnika/cu za članstvo u navedenom tijelu. Komisija je formirana Rješenjem, br. 01-023-1154/17-19 od 19. decembra 2017. godine. Osim predstavnika/ca nadležnih institucija, Komisiju čine i tri predstavnice nevladinih organizacija.

Tokom 2018. godine, jednom se sastala Komisija za praćenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti.

Komisija za praćenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti, je na sjednici održanoj 09. marta 2018. godine, razmotrila *Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021, za 2017. godinu* i dala saglasnost da se dokument uputi Vladi na usvajanje. Pomenuti dokument je Vlada razmotrila i usvojila na sjednici sredinom marta 2018. godine.

9. Podrška opštinama – obuke - nastaviti saradnju i podršku opštinama u cilju efikasnije primjene politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i u 2018. godini je nastavilo da sprovodi projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou”.

- U julu 2018. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Misija OSCE održali su sastanak sa članovima/icama Mreže koordinatora/ki sa lokalnog nivoa. Na sastanku su predstavljene sprovedene aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, kao i one čije je sprovođenje u toku, i donesene su preporuke za dalju implementacijom politika koje uključuju rodnu perspektivu.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Misija OSCE su organizovali *Program obuke za trenere za rodnu ravnopravnost* – tri modula (7 dana ukupno), sa ciljem obezbjeđivanja potrebnih vještina kako bi vodili treninge i uticali na podizanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti (24-26. oktobar (Modul 1); 01-02. novembar (Modul 2); 13-14. novembar (Završne prezentacije)). Program obuke je organizovan u Podgorici za 16 kontakt osoba za rodnu ravnopravnost iz opština.

- Održane su radionice na temu: Rodno osjetljivo budžetiranje u Kolašinu 29/30. novembra (11 učesnika/ca) i Tivtu 03/04. decembra (za predstavnike/ce lokalnih samouprava) (6 učesnika/ca).

10. Okrugli sto "Položaj žena sa invaliditetom u Crnoj Gori"

U julu 2018. godine u Nikšiću je organizovan okrugli sto na temu "Položaj žena sa invaliditetom u Crnoj Gori", od strane NVO "Ženske alijanse za razvoja" i "Centra za žene sa invaliditetom", uz podršku ambasade Australije, koji je okupio pored predstavnica Ministarstva za ljudska i manjinska prava i predstavnike/ce ženskih organizacija, udruženja za zaštitu prava lica sa invaliditetom, lokalne samouprave, Sekretarijata za sport mlade i socijalno staranje opštine Nikšić, Ministarstva sporta, Zaštitnika ljudskih prava, Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad. Cilj organizacije događaja bio je da se ukaže na pitanje dvostruke diskriminacije žena sa invaliditetom, na rodnoj osnovi i na osnovi invaliditeta, izazove sa kojima se suočavaju žene sa invaliditetom u svakodnevnom životu, a koji nijesu poznati široj društvenoj zajednici, te da se podstakne dijalog i saradnja između ključnih aktera i nosilaca promjena.

Sprovođenje projekta IPA 2014

"Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti"

U okviru projekta IPA 2014 "Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti", koji realizuje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, sprovode se u kontinuitetu aktivnosti vezane za oblasti: antidiskriminacija, jačanje kapaciteta, političko osnaživanje, ekonomsko osnaživanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Sproveden je intenzivan proces političkog snaženja žena. Djelovanjem Ženske političke mreže, koju čine trenutno predstavnice 14 pozicionih i opozicionih partija u Crnoj Gori, od juna 2017. godine ostvarena su četiri značajna rezultata:

- Usvajanje amandmana Krivičnog zakona koji se tiče usklađenosti definicije silovanja sa Istanbulsom konvencijom;
- Pripremljeni amandmani za izmjenu izbornog zakonodavstva, u cilju unapređenja političke participacije žena u Crnoj Gori i povećanja kvote od 40% i dostavljeni Radnoj grupi za primjenu preporuka OEBS/ODIHRa;
- Dobijena podrška od 10 političkih partija za predložene izmjene izbornog zakonodavstva;

- 6 opština (Podgorica, Budva, Bar, Danilovgrad, Kolašin, Herceg Novi) opredijelile posebna sredstva za žensko preduzetništvo u budžetima za 2018. godinu u ukupnom iznosu od 120,000 EUR na inicijativu ŽPM.

U okviru ovog projekta, u ovom periodu 251 političarka iz 20 opština učestvovala su na treninzima, od čega su 144 odnosno 59% odbornice.

- Nakon prvog kruga aktivnosti koje se tiču lobiranja za uvođenje kvota za manje zastupljeni pol u Zakon o izboru odbornika i poslanika, gdje je ZPM dobila pozitivno mišljenje od strane lidera većine vladajućih i opozicionih partija, ZPM se na koordinacionom sastanku u Kolašinu krajem avgusta dogovorila o narednom setu koraka ka dostizanju ovog cilja i u naredna tri mjeseca su uslijedile intenzivne aktivnosti u ovom smjeru.
- Nakon što je ZPM osigurala da 6 opština iz svojih budžeta za 2018. godinu izdvoje 120,000 EUR za podršku ženskom preduzetništvu, u Herceg Novom je odluka već operacionalizovana, tj. objavljen je javni poziv za podnošenje prijava za dodjelu bespovratnih sredstava za razvoj biznisa čiji su nosioci žene. Kroz program se pruža podrška na način što je angažovan konsultant koji će raditi sa aplikantkinjama na razvoju biznis ideja ali i pomagati ženama u početnim fazama razvoja biznisa i to u svim opštinama koje su odvojile sredstva za žensko preduzetništvo. Takođe, program je angažovao NVO IPER koji posjeduje ekspertizu u oblasti preduzetništva da na osnovu analiza potreba opština za edukacijama i razvojem vještina zaposlenih u opštinama sprovede ciljne obuke kako bi se dugoročno razvijali kapaciteti na opštinskom nivou da podstiču, razvijaju, podržavaju i pružaju stručnu podršku za razvoj ženskog biznisa.
- U narednom periodu se planira povećanje broja opština koje će izdvojiti sredstva za preduzetništvo u budžetu za 2019. godinu.

U okviru istog Programa, sprovedeno je istraživanje o nasilju: "Istraživanje o prevalenci, percepcijama, cijenama i multidisciplinarnom odgovoru na nasilje u porodici" koje je predstavljeno javnosti 27. septembra 2017. godine.

Rad na borbi protiv nasilja u porodici je fokusiran na formiranje radne grupe i vođenje procesa izrade novog Protokola o prevenciji i postupanju u slučajevima nasilja u porodici. Novi Protokol je donio sljedeće izmjene:

- Postupanje institucija i u slučajevima prekršaja i u slučajevima krivičnog djela nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ranije Protokol je pratio samo Zakon o zaštiti od nasilja u porodici);

- Postupanje u slučajevima nasilja reformisanom modelu rada u centrima za socijalni rad, kroz „vođenje slučaja“;
- Unaprijeđen sistem međuinstitucionalne saradnje - sada ona lica zadužena datim predmetu u svojoj instituciji neposredno sarađuju, a ne kao do sada rješenjem delegirani/e predstavnici/ce institucija koji su se sastajali;
- Saradnja će podrazumijevati i konačnu elektronsku razmjenu informacija koja je metodološki usklađena, slivaće se u Socijalni karton i rezultiraće jedinstvenom bazom podataka. Ujedno Socijalni karton će nam omogućiti detaljniju analizu i praćenje.

Izrada Protokola tekla je kroz participativni proces naslonjen na istraživanje koje je prethodno urađeno. Krajem septembra 2018. godine od strane predstavnika/ca relevantnih institucija i NVO sektora koji su učestvovali u njegovoj izradi potpisan je finalni tekst Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, čija se implementacija pilotirala u toku oktobra i novembra, da bi se u decembru Protokol zvanično usvojio i puna implementacija krenula od januara 2019. godine.

➤ **Kampanja “Krenimo zajedno”**

U okviru Programa za podršku antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti, koji sprovodi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u partnerstvu sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, organizovana je kampanja “Krenimo zajedno”, koja je javnosti predstavljena na radnom doručku 05. novembra 2018. godine, organizovanom od strane NVO “Sigurna ženska kuća”. Poruka ove kampanje je poziv svima da se uključe u rješavanje problema nasilja nad ženama i pozovu građane/ke da prijave nasilje ako su u saznanju da neko trpi isto. Takođe, cilj je učiniti naše društvo netolerantnim na nasilje u porodici i nasilje nad ženama, kao i povećati značaj medija u podizanju svijesti javnosti i pokretanju društva za sprječavanje i osudu nasilja nad ženama.

Regionalna i međunarodna saradnja

1. Učešće na regionalnoj konferenciji o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Zapadnom Balkanu

Načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti je učestvovala na dvodnevnoj regionalnoj konferenciji o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Zapadnom Balkanu, 30. i 31. januara 2018. godine u Beogradu. Konferencija je organizovana od strane Regionalne škole za javnu upravu (ReSPA) i Koordinacionog tijela za rodnu ravnopravnost Vlade Republike Srbije, kako bi se promovisala regionalna saradnja javnih uprava i

stručnjaka iz oblasti rodne ravnopravnosti i reforme javne uprave. Ova Regionalna konferencija je okupila oko 50 javnih službenika i službenica koji se bave ravnopravnošću polova i reformom javne uprave u relevantnim vladinim institucijama, stručnjakinje i stručnjake za rodnu ravnopravnost i reformu javne uprave iz regiona Zapadnog Balkana, kao i predstavnike i predstavnice nevladinih organizacija aktivnih u ovoj oblasti iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije.

2. Učešće na trodnevnoj radionici o rodnom budžetiranju za zemlje Jugoistočne Evrope

Načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti je zajedno sa predstavnicama Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i Ministarstva finansija, učestvovala je na trodnevnoj radionici o rodnom budžetiranju za zemlje Jugoistočne Evrope, koju je organizovao Institut za obuku Međunarodnog monetarnog fonda, u Beču od 20-22. februara 2018. Na radionici je predstavljena metodologija koja se koristi za rodno budžetiranje u zemljama G7. U kontekstu ostvarivanja ciljeva sadržanih u Agendi za održivi razvoj do 2030, gdje je rodna ravnopravnost prepoznata kao cilj 5, preporučeno je zemljama da sagledaju mogućnost uvođenja rodno budžetiranja kao alatke za implementaciju rodno senzitivnih politika.

3. Učešće na regionalnoj konferenciji “Sprovođenje Istanbulske konvencije Vijeća Evrope - izazovi i naredni koraci”

U organizaciji Agencije za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, održana je Regionalna konferencija “Sprovođenje Istanbulske konvencije Vijeća Evrope - izazovi i naredni koraci”, od 15. do 17. marta 2018. godine, u Sarajevu, na kojoj je učestvovala načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Biljana Pejović. Predstavnici i predstavnice institucionalnih gender-mehanizama iz Srbije, Crne Gore i Makedonije, međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, kao i više od 60 predstavnika relevantnih institucija, ustanova i organizacija sa svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini uzeli su učešće na ovoj konferenciji. Cilj konferencije bio je razmjena iskustava i dobrih praksi, identifikovanje nedostajućih standarda u sprovođenju Istanbulske konvencije u BiH, a poseban dio konferencije posvećen je regionalnom povezivanju i uspostavljanju bliže saradnje sa svim relevantnim partnerima.

Regionalna konferencija predstavlja dio regionalne inicijative usmjerene na jačanje kapaciteta institucija za rodnu ravnopravnost za rješavanje rodno zasnovanog nasilja u regionu Zapadnog Balkana i Mediterana.

4. Sastanak Komisije za rodnu ravnopravnost Savjeta Evrope (GEC)

Komisija za rodnu ravnopravnost Savjeta Evrope (GEC) održala je aprila 2018. godine, XIII sastanak u Strazburu, gdje se raspravljalo o novoj Strategiji Savjeta Evrope o ravnopravnosti polova od 2018. do 2023. godine, kao i o procesu izrade nacrtu preporuke Savjeta ministara za sprječavanje i suzbijanje seksizma.

Na konferenciji je, ispred Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Vlade Crne Gore, učestvovala načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, Biljana Pejović. Ona je govorila o aktuelnim dešavanjima po pitanju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Akcenat je stavila na političku participaciju žena i djelovanje Ženske političke mreže.

5. Učešće na konferenciji “Rodna ravnopravnost – otvaranje puteva za pokretanje Strategije Savjeta Evrope za rodnu ravnopravnost 2018-2023”

Na konferenciji “Rodna ravnopravnost – otvaranje puteva za pokretanje Strategije Savjeta Evrope za rodnu ravnopravnost 2018-2023”, koja je održana u Kopenhagenu, Danska, 3-4. maja, u okviru danskog predsjedavanja Komitetom ministara Savjeta Evrope, učestvovala je Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, i predstavila aktivnosti iz oblasti rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori.

Konferencija je bila prilika da se razmijene mišljenja o trenutnim i novim izazovima koji su smetnja za bolji napredak u postizanju potpune ravnopravnosti polova kroz implementaciju nove strategije.

U okviru posebnih panela, akcenat je stavljen na Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici – tzv. Istanbulsku konvenciju, položaj žena u donošenju odluka, te generalno ostvarivanje ljudskih prava žena i djevojčica.

6. Učešće na dvodnevnoj regionalnoj konferenciji “Rodno odgovorno budžetiranje”

Načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti je učestvovala na dvodnevnoj regionalnoj konferenciji “Rodno odgovorno budžetiranje”, u organizaciji UN Women-a, i Vlade bivše Republike Makedonije, održanoj u Skoplju od 22. do 23. maja. Konferencija je okupila 150 učesnika/ica, među kojima su bili visoki zvaničnici/e Vlade, poslanici/e, predstavnici/e civilnog društva i nezavisni/e eksperti /kinje koji/e su diskutovali/e o najboljim praksama i putu ka implementaciji rodno odgovornog budžetiranja.

Konferencija je okupila predavače iz jugoistočne Evrope i Republike Moldavije o uključivanju rodnih pitanja u reformu upravljanja javnim finansijama, iskustvima u implementaciji rodno odgovornog budžetiranja u različitim ministarstvima finansija i uključivanju rodne perspektive u sektorske politike i uticaja na život žena. Ova konferencija

je dio regionalnog projekta UN Vomen "Promovisanje rodno odgovornih politika u jugoistočnoj Evropi i Republici Moldaviji". Na marginama konferencije, načelnica Pejović se susrela sa Ermirom Lubani, regionalnim menadžerom za rodno budžetiranje UN Women, sa kojom je dogovorila inicijativu za uključivanje Crne Gore u navedeni projekat, koji bi podrazumijevao podršku jačanju mehanizama za uvođenje rodno budžetiranja u crnogorski finansijski sistem.

7. Sastanak regionalnih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost „Balkanske regije“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore je organizovalo trodnevni sastanak regionalnih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost „Balkanske regije“, u periodu od 18.-21. juna 2018. godine, u Podgorici.

Tokom trodnevnog sastanka organizovana je i posjeta Skupštini Crne Gore i upriličen sastanak sa predsjednicom Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Nadom Drobnjak i njenim saradnicima/ama. Tema tog sastanka su bile realizovane aktivnosti u prethodnom periodu i aktuelnim događajima vezanim uz inicijativu regionalne saradnje, a definisani su prioriteti, programi i projekti „Balkanske regije“ i razmotrena inicijativa Regionalnog koordinacionog odbora za pružanje stručne podrške implementaciji UN Rezolucije 1325 „Žene, mir, bezbjednost“ u opštini Ulcinj, kroz izradu i usvajanje Lokalnog akcionog plana za primjenu ove Rezolucije. Opština Ulcinj je prepoznata kao karakteristična lokalna zajednica zbog multikulturalnosti i multinacionalnosti. Na sastanku se razgovaralo i o sakupljanju najboljih praksi i iskustava iz regiona, čime bi se Regionalni koordinacioni odbor i „Balkanska regija“ predstavila na narednoj sjednici UN Komisije o statusu žena (UNCSW).

Na marginama sastanka Regionalnog koordinacionog odbora mehanizama za rodnu ravnopravnost/„Balkanske regije“, ministar za ljudska i manjinska prava susreo se i razgovarao sa predstavnicama ovog tijela - pravobraniteljicom za ravnopravnost polova Republike Hrvatske i direktoricom Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. Sastanak je održan u Ulcinju, a istom su prisustvovali i predsjednik i potpredsjednica opštine Ulcinj.

6. 5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana

1. Izveštaj o implementaciji Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. u 2017. godini

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa nadležnim institucijama koje su Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. zadužene za realizaciju aktivnosti predviđenih Strategijom i pratećim jednogodišnjim akcionim planovima, pripremilo je Predlog Izveštaja o sprovođenju Strategije za 2017. godinu i uputilo ga Vladi na usvajanje. S tim u vezi, na 69 sjednici Vlade Crne Gore održanoj od 22. marta 2018. godine usvojen je Izveštaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2017. godinu.

2. Usvojen Akcioni plan za sprovođenje Strategije za inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. za 2018. godinu Akcionog plana za sprovođenje Strategije za 2018 godinu

Na 69 sjednici Vlade Crne Gore održanoj od 22. marta 2018. godine usvojen je Izveštaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2017. godinu kao i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2018. godinu. Akcionim planom su definisane konkretne mjere i aktivnosti, nosioci, sredstva i indikatori za mjerenje uspješnosti u svim oblastima društvenog života definisane Strategijom.

3. Organizacija ljetnjih i zimskih boravaka u dječijim odmaralištima

Obrazovanje i podrška promociji nastavka obrazovanja, posebno za djecu romske i egipćanske populacije od presudnog je značaja. Upravo iz tog razloga, u periodu od 08-15. januara 2018. godine, realizovana je jedna od kontinuiranih aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, odnosno Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, koja se sprovodi godinama unazad. Naime, na Ivanovim koritima organizovano je besplatno sedmodnevno zimovanje za 23. učenika/učenice, VII, VIII i IX razreda osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića, Tivta i Herceg Novog. U toku boravka u odmaralištu, pored veoma kvalitetnih uslova smještaja i hrane, djeci je bila obezbijedena medicinska zaštita, instruktori skijanja kao i animatori, a đaci su imali priliku i da uče i obnavljaju znanje maternjeg, odnosno romskog jezika i kulture kroz radionice za neformalno učenje jezika, praksu koju je Ministarstvo uvelo u okviru svoje podrške uspješnijoj integraciji romske populacije.

Sa istim ciljem, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano sprovodi još jednu aktivnost – organizuje sedmodnevna ljetovanja za najbolje učenike romske i egipćanske populacije VII, VIII i IX razreda iz Crne Gore. Ljetovanje se organizuje za učenike gradova sjeverne i centralne regije, a zimovanje za djecu iz gradova centralne i južne regije Crne Gore. U toku sedmodnevnog boravka na moru, takođe organizuju se časovi učenja, odnosno obnavljanja romskog jezika i kulture kroz radionice za neformalno učenje jezika. Shodno tome, u periodu od 09-16.07.2018. godine, organizovano je sedmodnevno ljetovanje za 22. učenika/ce VII, VIII i IX razreda, pripadnike romske i egipćanske populacije iz nekoliko osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića i Berana.

4. Regionalni projekat „Integracija Roma 2020”

Javni forum dijalog u organizaciji Akcionog tima za „Integraciju Roma 2020” Regionalnog savjeta za saradnju i Ministarstva za ljudska i manjinska prava održan je u srijedu 30. maja, 2018. godine, u Podgorici.

Na Forumu su članovi/članice Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. predstavljali Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje pomenute Strategije za 2017. godinu u oblastima: obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje, zdravstvena zaštita, pravni status i sprovođenje na lokalnom nivou. Forum je, takođe, bio prilika i za predstavnike/predstavnice romskog civilnog sektora da daju osvrt na Izvještaj iz svog ugla.

Projekat Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) Integracija Roma 2020 organizovao je regionalnu konferenciju o poboljšanju uslova stanovanja za Rome u regionu Zapadnog Balkana i Turske, koja je održana u Baru, Crna Gora, 31. maja i 1. juna 2018. godine.

Na konferenciji su se zvaničnici iz ministarstava zaduženih za pitanja integracije Roma iz regiona informisali o ovoj važnoj temi, a posebna pažnja je bila posvećena legalizaciji i obnovi romskih naselja i socijalnom stanovanju zauzimanjem cjelovitog pristupa za stvaranje održivih uslova za život.

Centralni dio konferencije posvećen je zakonskim propisima o socijalnom stanovanju u regionu i njihovoj komparativnoj analizi, uz osvrt na hitna pitanja u ovim oblastima i moguće dalje korake. Na konferenciji su bili predstavljeni i praktični primjeri integralnih inicijativa za stambeno zbrinjavanje i cjelovitog pristupa stambenom zbrinjavanju u IPA programe. Na konferenciji su učestvovali predstavnici ministarstava za građevinarstvo, ljudska i manjinska prava, UN-a, GIZ-a, Danskog savjeta za izbjeglice, NVO Mladi Romi, Centra Yurom i drugi. Cilj projekta Integracije Roma 2020, koji sprovodi Savjet za regionalnu saradnju, uz finansijsku podršku Evropske unije i Fondacije otvoreno društvo, je da se doprinese smanjivanju socio-ekonomskog jaza između romskog i neromskog

stanovništva na Zapadnom Balkanu i u Turskoj i da se ojačaju institucionalne obaveze vlada da u glavne politike uvrste i ispune konkretne ciljeve integracije Roma.

5. Program stipendiranja romskih srednjoškolaca i studenata

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava svake godine obezbjeđuje sredstva za stipendiranje srednjoškolaca i studenata, pripadnika romske i egipćanske populacije, kako bi iste motivisali da dosegnu što veći obrazovni nivo i samim tim integraciju u društvo i smanjenje začaranog kruga siromaštva koji ovu populaciju karakteriše. Srednjoškolcima se isplaćuju stipendije u iznosu od 60 eura a studentima 150 eura na mjesečnom nivou. Godišnje se za ovu namjenu u budžetu Ministarstva opredijeli blizu 80.000 eura. Da ova aktivnost Ministarstva nije uzaludna i da su promjene primjetne govori i činjenica da je broj djevojaka iz romske i egipćanske populacije koje se obrazuju iz godine u godinu veći i da je gotovo jednak broju muškaraca. To je značajan pokazatelj da se tradicionalni obrasci ponašanja mijenjaju i da žene postaju sve više zastupljene u obrazovanju. Dogovoreno je, da u narednom periodu počev od 2019. godine, sredstva za obezbjeđivanje stipendija srednjoškolcima/kama i studenatima/kinjama preuzima Ministarstvo prosvjete.

6. Obilježavanje 8. aprila, Svjetskog dana Roma

Povodom Svjetskog dana Roma, 8. aprila, Ministarstvo kulture, je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava organizovalo svečanost 05.04.2018. godine na kojoj je uručena plaketa za najbolji istraživački prilog objavljen u medijima u 2017. godini na temu "Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori". Nagradu laureatu uručena je Budimiru Damjanoviću, za rad "Istorija, život i položaj Roma", koji je objavljen u časopisu za medijsku kulturu i istraživanje "Medijska politika".

7. Unapređivanje zdravlja pripadnika/pripadnica romske i egipćanske populacije - preventivni pregledi

U cilju promovisanja značaja očuvanja zdravlja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, odnosno Domovima zdravlja, organizovalo šest akcija preventivnog pregleda za romsku i egipćansku populaciju i to u Beranama 25.09.2018, Bijelom Polju 28.05.2018, Tivtu 06.06.2018, Podgorici 09.10.2018. i 10.10.2018, i u Nikšiću 12.10.2018. Izvršena je provjera nivoa šećera u krvi, mjerenje krvnog pritiska, izvršen je pregled od strane ljekara opšte prakse i urađeno snimanje pluća i ginekološki pregled. Ovim preventivnim pregledima je obuhvaćeno preko 150 osoba (100 žena),

Pomenuta aktivnost imala je za cilj podizanje svijesti o značaju pravovremenih i redovnih pregleda pripadnicima/cama ranjivih grupa u našem društvu, a takođe i da se ukaže na važnost prevencije zdravlja. Predstavnici Ministarstva i ordinirajuća doktorka iskoristili su priliku da učesnicima akcije ukažu na značaj redovnog odlaska ljekaru, s druge strane,

nastavku liječenja na primarnom, sekundarnom i tercijalnom nivou zdravstvene zaštite ukoliko se za tim ukaže potreba, ali i o ulozi njih kao roditelja koju imaju prema svojoj djeci kada je u pitanju očuvanje zdravlja.

8. Organizovanje kampanja, seminara, okruglih stolova, edukacija roditelja, djece, romskih i egipćanskih aktivistkinja, službenika/službenica državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkim i/ili prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom

U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovane su edukacije i kampanje po naseljima za roditelje, djecu romske i egipćanske populacije, kao i NVO aktiviste/kinje, službenike/službenice državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad djecom i maloljetničkih prisilnih brakova među romskom populacijom i to u sledećim gradovima: u Ulcinju i Baru – 25.07.2018, u Beranama – 25.09.2018, Bijelom Polju – 01.10.2018, u Pljevljima 15.10.2018, u Podgorici – 18.10.2018, u Herceg Novom – 19.10.2018, u Tivtu i Kotoru 23.10.2018, u Budvi i Cetinju – 30.10.2018, u Nikšiću – 02.10.2018. Edukacije se organizuju u vidu predavanja a predavači su predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i predstavnik/ca civilnog sektora iz Crne Gore. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 350 osoba (200 žena).

Ono što se dodatno organizuje tokom kampanja, jeste da se svim mještanima romskih naselja podijele informativni flajeri koji, pored ostalog, sadrže brojeve svih nadležnih službi kojima se mogu obratiti u slučaju njihove potrebe. Inače flajeri su odštampani na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku. Ovim kampanjama obuhvaćena su sva romska naselja u opštinama gdje gravitira romska populacija u Crnoj Gori i podijeljeno na stotine flajera i informativnih brošura.

9. Obezbjedivanje besplatnih udžbenika za romske i egipćanske učenike/učenice I, II i III razreda osnovne škole

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kontinuirano u budžetu obezbjeđuje sredstva za kupovinu kompleta udžbenika koji se, zatim, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Zavodom za udžbenike distribuišu učenicima/učenicama romske i egipćanske populacije I, II i III razreda osnovne škole. Takođe, ovu aktivnost će u narednom periodu preuzeti Ministarstvo prosvjete.

10. Organizovane edukacije za pripadnike/ce romske populacije i drugih nacionalnih manjina u cilju osnaživanja za bavljenje politikom

Jedna od redovnih aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava je organizovanje okruglih stolova u saradnji sa nadležnim institucijama i civilnim sektorom. Shodno tome,

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kontinuirano radi edukacije državnih službenika/službenica, predstavnika/predstavnica nacionalnih savjeta manjinskih naroda, te NVO organizacija na temu: „Osnaživanje pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za bavljenje politikom“. Organizovana je edukacija u Nikšiću 11. 10. 2018, Podgorici 21.11. 2018. i u Tivtu 26.11. 2018. godine. Ove edukativne aktivnosti izuzetno su važne s obzirom da podaci pokazuju da se pripadnice manjinskih naroda, prije svega, romske i egipćanske, suočavaju sa višestrukom diskriminacijom, što je posljedica rodne pripadnosti i pripadnosti manjinskom narodu, odnosno manjinskoj nacionalnoj zajednici.

11. Edukacija o „Zabrani diskriminacije“ - obuka za predstavnike institucija

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u Podgoricu 25. oktobra 2018, u Beranama 14. novembra 2018, i Tivtu 16. novembra 2018. godine organizovalo edukaciju o zabrani diskriminacije, sa naročitim osvrtom na diskriminaciju prema romskoj i egipćanskoj populaciji. Na edukaciji koju je Ministarstvo organizovalo učestvovali su predstavnici/ce Komisije za praćenje i realizovanje aktivnosti Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, lokalne samouprave, predstavnici/ce tužilaštva i sudstva, predstavnici/ce osnovnih škola, direktori, pomoćnici, pedagozi nastavnici/ce, predstavnici/ce policije, predstavnici/ce medija, predstavnici/ce nevladinih organizacija i saradnici/ce u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zdravstva i obrazovanja. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 90 učesnika/ca (56 žena).

Cilj ovih radionica je da se svi učesnici/ce koji rade u državnim institucijama, lokalnim samoupravama, javnim ustanovama, školama, sudovima, tužilaštvu i sl. i koji imaju dodirnih tačaka sa romskom i egipćanskom populacijom obučavaju kako bi se smanjio stepen diskriminacije prema romskoj i egipćanskoj populaciji i jednako tako rušile predrasude prema romskoj i egipćanskoj populaciji.

12. Organizacija kvartalnih sastanaka sa NVO sektorom

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, održava kvartalne sastanke sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima unapređenja i zaštite prava pripadnika ove populacije. Na sastancima se izveštavaju aktivnosti koje su preuzete tokom jednog kvartala, daju se sugestije ili primjedbe u cilju unapređenja položaja ove manjinske zajednice, i redovno se obavještava Komisija za praćenje Strategije socijalne inkluzije za Rome i Egipćane u Crnoj Gori 2016-2020.

Sastanku osim osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava, prisustvuju predstavnici/e sledećih nevladinih organizacija: Romska nada, Udruženje Roma i Egipćana,

Centra za romske inicijative, Udruženje Egipćana - Tivat, Fondacija "Ruka prijateljstva", Mladi Romi, Romski krug, Koalicija Romi i Egipćani zajedno i dr.

13. Redovno održavanje sjednica Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za socijalnu inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kvartalno organizuje sastanke Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. godine, na kojima se izvještava o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije, planiranih za određeni kvartal. Komisiju sačinjavaju članovi iz državnih institucija i civilnog sektora.

14. Četvrti seminar o pitanjima Roma i Egipćana pod nazivom „Inkluzivno društvo“

Četvrti seminar o pitanjima Roma i Egipćana pod nazivom: „Inkluzivno društvo: Unaprijeđenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori“ održan je u Podgorici, 13. juna 2018. godine. Domaćini ove velike konferencije, koja se organizuje svake druge godine, bili su Vlada Crne Gore, Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori i Generalni direktorat za susjedsku politiku i pregovore o proširenju Evropske komisije.

Namjera je da se kroz usvajanje preporuke postavi jasna okosnica djelovanja svih relevantnih faktora koji doprinose procesima integracije, te konkretno uspostave i unaprijede servisi i usluge dostupni ovoj ranjivoj grupi stanovništva u Crnoj Gori.

6.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova

Tematski dio

1. Koordiniranje i praćenje sprovođenja projekta IPA 2014 „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je korisnik projekta IPA 2014 – „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”, koji implementira kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori. Ukupan budžet projekta je 908.000,00 eura, od čega EU učestvuje u finansiranju sa 735.000,00 eura, Vlada Crne Gore sa 100.000,00 eura i UNDP sa 73.000,00 eura.

U projektu je predviđeno 6 segmenata u okviru kojih se sprovede aktivnosti: 1) percepcije diskriminacije i stavovi, 2) osnaživanje institucionalnih kapaciteta za adekvatnu primjenu ljudskih prava i politika rodne ravnopravnosti, 3) nasilje nad ženama i nasilje u porodici, 4) političko osnaživanje žena, 5) žensko preduzetništvo na lokalnom nivou, 6) podizanje nivoa svijesti, rodna ravnopravnost i osnaživanje žena.

Informacije o sprovedenim aktivnostima tokom 2018. godine date su u sekciji Izvještaj o realizaciji IPA projekta 2014 „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”.¹⁰

2. Koordiniranje i praćenje sprovođenja IPA 2015 projekta „Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i Egipćana i drugih ranjivih grupa”

Za IPA 2015 projekat „Promocija i zaštita ljudskih prava Roma, Egipćana i drugih ranjivih grupa”. finansijska sredstva su bila obezbijeđena od strane Evropske komisije u iznosu 1. 000.000,00 eura. Implementator projekta bila je njemačka organizacija „Help”, a partneri na projektu su bili: Romski obrazovni fond, Crveni krst Crne Gore i organizacija CEDEM.

Projekat je imao za cilj zaštitu ljudskih prava Roma/kinja i Egipćana/ki, kao i drugih ranjivih grupa u Crnoj Gori na trajan i održiv način, u skladu sa međunarodnim standardima., kao i bolji pristup u ostvarivanju njihovih socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava i jačanje kapaciteta državne i lokalne uprave za socijalnu inkluziju Roma/kinja i Egipćana/ki. Projekat se odnosio na opštine Nikšić, Berane i Podgoricu.

Projekat je počeo 20. 12. 2016 i trajao do 19. 10. 2018. godine

U okviru projekata sprovedene su sljedeće aktivnosti:

Komponenta: **zapošljavanja** (Help)

¹⁰ Vidi stranu br. 37

- 20 poslodavaca uključeni u program stažiranja, dok su 3 uključena u program zanatske obuke;
- 31 stažista uspješno završio obuku na radu kod poslodavca koja je trajala šest mjeseci, 135 stažista se prijavilo za program stažiranja, i najprije je njih 41 odabrano;
- Prihodovne djelatnosti (IGA): 81 grant u opremi i alatima dodijeljen RE licima u Podgorici, Beranama i Nikšiću; za 25 korisnika grantova, obezbijeđena je stručna obuka za zanimanja: pomoćnik baštovana, pomoćnik keramičara i pomoćnik vodoinstalatera. IGA korisnici su uspjeli da ostvare posječnu mjesečnu zaradu između 130 do 200 evra.
- 8 RE žena prošle obuku za frizerku i kozmetičarku u Beranama, Podgorici i Nikšiću,
- Saradnici u socijalnoj inkluziji RE u oblasti zapošljavanja (RE medijatori) angažovana u opštinama Podgorica, Berane i Nikšić; Saradnici pomažu pripadnicima RE prilikom prijave na evidenciju Zavoda, u aktivnom traženju posla i pribavljanju radnih knjižica;
- RE medijatori su organizovali 4 info sesije sa predstavnicima biroa rada u Podgorici, Beranama i Nikšiću kojima je prisustvovalo 53 RE;
- Obuka za RE medijatore u oblasti zapošljavanja i socijalne zaštite sprovedena od strane Centra za obrazovanje odraslih u periodu od jula do oktobra 2018.godine. Osam (8) kandidata je uspješno položilo ispit i steklo sertifikovano zvanje Saradnik u socijalnoj inkluziji RE u oblasti zapošljavanja i socijalne zaštite. Dva (2) kandidata će polagati ispit u martu 2019. godine.
- Od novembra 2018. godine dva RE medijatora dva puta nedeljno obavljaju praksu u Birou rada Podgorica i Birou rada Nikšić.
- CEDEM je sproveo novo istraživanje o zapošljavanju RE i socio-ekonomskom položaju RE. Rezultati istraživanja pružaju detaljan uvid u politiku zapošljavanja RE, i adresiraju ključne probleme RE zajednice.

Komponenta: **Obrazovanje** (REF)

- 60 kućnih posjeta od strane ECD tima, 68 žena uzelo učešće u ECD radionicama (tri lokacije)
- 59 RE djece upisalo vrtić u 2016/17, 65 u 2017/18. i 55 RE djece upisalo vrtić u 2018/19.

- 99 RE djece iz Nikšića Podgorice, i Berana prošli pripremni predškolski program
- korisnici Biblioteke igračaka: 186; broj djece 623; broj djece od 0 do 7 – 329; broj igračaka – 1024 i broj knjiga - 198. Broj iznajmljenih igračaka dnevno tokom jednog mjeseca – u prosjeku 15.

Rezultati u Podgorici su sledeći - pet RE mediatora angažovano u školi u Podgorici:

- 319 RE djece u podgoričkim školama u školskoj 2016/2017. godini;
- 353 RE djece u podgoričkim školama u školskoj 2017/2018 godini;
- 388 RE djece u podgoričkim školama u školskoj 2018/2019. godini;

Rezultati u Nikšiću su sledeći - dva RE mediatora angažovana u školi u Nikšiću:

- 183 RE učenika u školi "Mileva Lajović- Lalatović" i 22 učenika u školi "Olga Golović" upisali prvi razred u školskoj 2017/18. godini,
- 77 učenika prvog i drugog razreda osnovnih škola u školskoj 2018/2019 . godini

Rezultati u Beranama su sledeći - dva RE medijatora uključena u školi u Beranama

Jedan medijator angažovan u osnovnoj školi "Radomir Mitrović", a drugi u osnovnoj školi "Vuk Karadžić":

- 139 RE učenika tokom školske godine 2017/2018 plus 24 prvaka upisano u septembru 2017. godine
- 65 učenika uključeno u 1. i 2. razred u dvije osnovne škole u Beranama u školskoj 2018/2019. godini;
- 16 dana akreditovanog treninga koji uključuje ukupno 561 nastavnog osoblja – 323 u Beranama i 238 u Nikšiću. Zajedno sa dvodnevniim treningom koji je organizovan u Podgorici - 51 nastavnik je prisustvovao u januaru 2018. godine u Podgorici koji je uključio 612 nastavnika ukupno.
- 14 RE mladih ljudi u Podgorici nastavilo obrazovanje u obrazovnom sistemu;
- Tri vozila (16+1 sjedište) za prevoz RE djece je donacija Ministarstvu prosvjete koja su predana školama "Božidar Vuković Podgoričanin" u Podgorici, OŠ "Radomir Mitrović" u Beranama i OŠ "Mileva Lajović-Lalatović" u Nikšiću.

Komponenta: **Zdravlje** (Help i Crveni krst)

- Saradnici za socijalnu inkluziju RE u zdravstvu proširili su se na Nikšić i Berane; Saradnici su ključna veza između RE zajednice, kao i nacionalnih i lokalnih

zdravstvenih institucija. Od 1. aprila 2017. godine u Domu zdravlja Podgorica počela su raditi dva saradnika za socijalnu inkluziju u oblasti zdravstva. Radna pozicija za saradnika za socijalnu inkluziju u Beranama je sistematizovan. Dva RE medijatora su angažovana u okviru drugog Help-ovog projekta i obavljaju rad u institucijama - Domu zdravlja Berane i Domu zdravlja Nikšić. Proces sistematizacije za pomenutu poziciju u Domu zdravlja Nikšić je u toku.

- Deset radionica koje su pokrile ključne teme o reproduktivnom zdravlju, prevenciji infektivnih bolesti i hipertenziji organizovani od strane RE medijatora u saradnji sa zdravstvenim radnicima
- Crveni krst Crne Gore, u sklopu redovnih aktivnosti Porodičnog centra, organizovao zdravstvene radionice o preventivnim pregledima u Podgorici, Beranama i Nikšiću

Komponenta: socijalna inkluzija (Help, Crveni krst i CEDEM)

- Dvije grant šeme za lokalne RE nevladine organizacije: 16 projekata implementirano od strane 12 malih, lokalnih RE organizacija (ukupna vrijednost: 45.000 eura). Njihovi projekti su pokrivali sledeća pitanja: promociju jezika, kulture i tradicije; podsticanje aktivizma, suzbijanje nasilja u porodici, prevenciju narkomanije i dječije prosjačenje. Kapaciteti organizacija izgrađeni i unaprijeđeni u smislu projektne implementacije i pravilnog izvještavanja.
- Tri saradnika u socijalnoj inkluziji RE u oblasti socijalne zaštite u tri opštine (Berane, Podgorica i Nikšić) angažovana na projektu od septembra 2017. do juna 2018. godine. Dva RE medijatora (Podgorica i Nikšić) nastavili angažman od septembra 2018. godine na projektu. RE medijator u socijalnoj zaštiti u Podgorici od novembra 2018. obavlja praksu u Centru za socijalni rad.
- Obuka osnovnog opismenjavanja za 20 odraslih u Nikšiću: 121 predškolske i školske djece pohađalo časove muzike u 3 grada; 70 adolescenata u okviru Kluba mladih bili su dio radionica koje su imale za cilj informisanje o podizanju svijesti o ljudskim pravima i antidiskriminaciji.
- Dokumentarni film „Stop dječijem prosjačenju” prikazan u bioskopima u Podgorici i Beranama (oko 300 gledalaca), kao i na nacionalnim i lokalnim TV stanicama.
- CEDEM je spoveo istraživanje "Dječje prosjačenje u Crnoj Gori - ključni nalazi i preporuke". Cilj sprovedenog istraživanja je adekvatna procjena potreba i problema ključnih aktera koji se bave zaštitom djece od zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja, delikvencije, eksploatacije i trgovine ljudima, a sve uz set preporuka za suzbijanje specifičnog problema - problema dječjeg prosjačenja.

Dvanaest sertifikovanih trenera prošlo je trening za trenere o antidiskriminaciji, od kojih je njih pet vodilo obuku o antidiskriminaciji za 45 državnih i lokalnih službenika i zdravstvenih radnika u Podgorici, Beranama i Nikšiću.

3. Priprema projekata za apliciranje za pretpristupne fondove EU, kao i za apliciranje kod međunarodnih organizacija ili država koje će ponuditi donatorska sredstva

Tokom 2018. godine Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, radilo je na pripremi projektnog obrasca - Operativno identifikacionog obrasca - OIS-a- koji je od strane Evropske komisije odobren u decembru 2018. godine.

4. Koordiniranje i praćenje sprovođenja SOP projekta

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je jedan od korisnika projekta „Sektorski operativni program za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015 – 2017” – SOPEES. Ovaj projekat je ukupne vrijednosti 15 miliona eura, a u okviru njega je predviđena akcija „Uključivanje marginalizovanih grupa u društvo”, čija je vrijednost 600.000,00 eura, za čiju će implementaciju biti zaduženo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, potpisan je u avgustu 2018. godine. Nakon što je prvi nacrt Operativno identifikacionog obrasca - OIS-a poslat u decembru 2017, tokom 2018. poslata su još dva nacrta u oktobru 2018. i u novembru 2018. godine. Ovaj dokument je odobren od strane Evropske komisije 12. decembra 2018. godine. Ovim projektom su planirane dvije vrste aktivnosti:

- Kampanje o ranim/prisilnim /ugovorenim brakovima, nasilju u porodici i prosjačenju, koje će se realizovati kroz kampanju za podizanje svijesti za RE zajednice, predstavnike javnih / lokalnih vlasti, i informativnu / promotivnu kampanju za širu javnost.
- Podrška sistemu saradnika za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u oblastima zdravlja, zapošljavanja i socijalne zaštite - (medijatori)

5. Praćenje realizacije i priprema izvještaja o realizaciji mjera iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kao i akcionih planova za pregovaračka poglavlja 23 i 19

Odjeljenje prati implementaciju mjera iz Akcionih planova za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u za to predviđenim rokovima, slalo informacije o implementaciji predviđenih mjera u ovim poglavljima, kao i informacije koji

su inkorporirane u relevantne izvještaje, uključujući i periodične izvještaje, koji se šalju kao prilog za Izvještaj o napretku.

Predstavnica Ministarstva za ljudska i manjinska prava je učestvovala na sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje koji je održan u Briselu 12. decembra 2018. godine i tom prilikom predstavila najvažnije informacije iz nadležnosti Ministarstva u oblasti antidiskriminacije, zaštite i unapređenja ljudskih prava, uključujući prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori.

6. Koordiniranje aktivnosti iz TAIEX programa EU

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2018. godine nije imalo organizovanih događaja preko programa TAIEX-a (Instrument tehničke podrške i razmene informacija) Evropske komisije.

7. Organizovanje obuka za pisanje projekata finansiranih iz pretpristupnih fondova EU

Službenici/ce Ministarstva za ljudska i manjinska prava su u periodu 19-20. decembra 2018. godine bili/e su na obuci u vezi IPMA (International Project Management Association) – sistema sertifikacije, koja je održana u Beogradu.

8. Organizovanje radionica iz oblasti evropskih integracija

U Ministarstvu za ljudska i manjinska prava je u periodu 28-29. novembar 2018. godine organizovana radionica na temu "Pasoši indikatora" u vezi sa novom metodologijom izrade indikatora za IPA projekte.

9. Organizovanje tematskih konferencija, okruglih stolova i kampanja

Konferencija povodom obilježavanja projekta „Podrška nacionalnim institucijama u prevenciji diskriminacije u Crnoj Gori – PREDIM“, organizovana je 16. marta 2018. godine, na kojoj je učestvovao i ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka. Na konferenciji su predstavljene sve aktivnosti i postignuti rezultati ovog projekta.

Konferencija povodom obilježavanja završetka projekta „Promocija i zaštita ljudskih prava Roma/kinja, Egipćana/ki i ostalih ranjivih grupa" održana je 12. oktobra 2018. godine. Na konferenciji su predstavljene sve aktivnosti i postignuti rezultati ovog projekta. Takođe, predstavljeno je istraživanje o zapošljavanju i socio-ekonomskom položaju pripadnika romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori i dokumentarni film o projektnim aktivnostima.

6. 7 Kabinet ministra

Kabinet ministra je sprovodio redovne administrativne i protokolarne aktivnosti.

Ministar Zenka je imao 27 bilateralnih susreta, unutar i van zemlje, u okviru kojih se susreo i razgovarao sa visokim predstavnicima zemalja Evropske unije i zemalja regiona, predstavnicima Evropske unije, UN agencija i regionalnih organizacija, diplomatskog kora u Crnoj Gori, te podsekretarom UN i specijalnim savjetnikom Generalnog sekretara UN za prevenciju genocida.

Prilikom održanih susreta konstatovan je značajan napredak Crne Gore u oblasti poštovanja ljudskih i manjinskih prava i sloboda, unaprijeđivanja politike ostvarivanja jednakih mogućnosti, što je važna pretpostavka EU integracijama i ekonomskom razvoju Crne Gore.

Ministar je imao četiri međunarodne posjete:

Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na 38. sesiji Savjeta za ljudska prava u Ženevi, na kojoj je, usvojen konačni Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru mehanizma Opšteg periodičnog pregleda Savjeta za ljudska prava, 29. juna 2018. godine.

U završnom usvajanju Izvještaja učestvovali su predstavnici zemalja članica i nevladinih organizacija. Pohvaljen je konstruktivan pristup UPR mehanizmu i Crna Gora je pozvana na nastavak napora u cilju jačanja zaštite, poštovanja i ostvarivanja ljudskih prava, te ispunjavanja međunarodnih obaveza u oblasti ljudskih prava. Predstavnici zemalja članica pozdravili su visok broj prihvaćenih preporuka koje su dobijene u okviru prezentacije Izvještaja u januaru. Pohvaljeni su naporu u oblasti rodne ravnopravnosti, ekonomskog i političkog snaženja žena, borbi protiv nasilja u porodici, socijalne zaštite ranjivih grupa, zatim u oblasti zaštite djece, lica sa invaliditetom, borbi protiv trgovine ljudima i rad na jačanju nezavisnosti pravosuđa. Generalno, najviše pohvala upućeno je promjeni antidiskriminacionog zakonodavstva.

Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na Biznis forumu Prizren 2018, u Prizrenu, Republika Kosovo, koji je okupio veliki broj preduzetnika/ca iz regiona Zapadnog Balkana i Turske. Ministru je uručena nagrada za doprinos regionalnoj povezanosti i jačanju ekonomskog preduzetništva. Ministar je izrazio zadovoljstvo što je Forum prepoznao Crnu Goru kao zemlju koja ostvaruje napredak u oblasti ekonomskog razvoja odnosno osnaživanja ženskog preduzetništva.

Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na međunarodnoj konferenciji "Razvoj rodne ravnopravnosti kroz regionalnu saradnju" u Beogradu, Republika Srbija. Događaju su prisustvovali visoki zvaničnici vlada zemalja regiona i nordijskih zemalja koji su predstavili

svoja iskustva i ekspertizu u vezi sa najvećim izazovima i načinima njihovog rješavanja u oblasti rodne ravnopravnosti.

O pozitivnim primjerima u afirmaciji položaja žena, te posebno izazovima u vezi sa sprovođenjem Istanbulske konvencije razgovarano je tokom regionalne konferencije koja je održana u Sarajevu, Republika Bosna i Hercegovina, na temu "Regionalni izazovi i saradnja u oblasti rodne ravnopravnosti sa fokusom na Istanbulsku konvenciju".

Ministar Zenka je predstavio učinak u vezi sa obavezama koje je Crna Gora preuzela Istanbulskom konvencijom 2013. godine, odnosno reformu zakonodavstva i sistema zaštite od nasilja, podnešen je prvi Izvještaj o sprovođenju Konvencije GREVIO komitetu, dobijene su prve pohvale za napredak u ovoj oblasti.

Na marginama konferencije, sa ciljem pružanja pune podrške jačanju regionalne saradnje u oblasti rodne ravnopravnosti, potpisan je Memorandum o saradnji između Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Regionalnog koordinacionog odbora mehanizama za rodnu ravnopravnost za Zapadni Balkan i opštine Ulcinj.

Predstavljen III nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori

Izvještaj je predstavljen pred Savjetom Ujedinjenih nacija za ljudska prava, u Ženevi, u okviru trećeg ciklusa Opšteg periodičnog pregleda stanja ljudskih prava u državama članicama UN-a, 21.01.2018.godine. Izvještaj su, u koordinaciji, pripremili Ministarstvo vanjskih poslova i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Nakon interaktivnog dijaloga u toku prezentacije Izvještaja, u diskusiji su učestvovala 73 države i Crna Gora je dobila oko 180 preporuka država članica UN-a za dalju afirmaciju ljudskih prava i sloboda, što je na nivou prosječnog broja preporuka koje države članice UN-a dobijaju u okviru trećeg ciklusa Opšteg periodičnog pregleda.

Ministar je učestvovao na brojnim konferencijama, kulturnim manifestacijama, posebno onim koje su promovisale značaj ljudskih prava, položaj i unaprijeđenje položaja ranjivih grupa, multikulturalni karakter Crne Gore, panel diskusijama, okruglim stolovima, radionicama i seminarima iz oblasti zaštite i unaprijeđenja ljudskih i manjinskih prava i sloboda.

Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je u radu Osmog zasijedanja Ženskog parlamenta posvećenom Međunarodnom danu žena i Devetog zasijedanja Ženskog parlamenta posvećenog realizaciji aktivnosti na polju sprječavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a u toku trajanja globalne kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“.

U okviru saradnje sa nacionalnim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ministar za ljudska i manjinska prava je razgovarao sa

predsjednicima Muslimanskog savjeta, Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori, Albanskog nacionalnog savjeta, Srpskog nacionalnog savjeta i Romskog nacionalnog savjeta. Takođe, održani su i polugodišnji sastanci sa predstavnicima svih šest savjeta.

Ministar za ljudska i manjinska prava je u ime Vlade Crne Gore i u svoje ime, na komemoraciji povodom smrti osnivača i predsjednika Jevrejske zajednice Crne Gore, odao počast gospodinu Jaši Alfandariju, za njegov doprinos ukupnoj međuvjerskoj sinergiji u Crnoj Gori.

U znak sjećanja na civilne žrtve ratova vođenih na prostorima bivše SFRJ u periodu 1991-2001. godine u spomen parku "Pobrežje", ministar za ljudska i manjinska prava predvodio je delegaciju Vlade Crne Gore koja je položila vjenac na spomen obilježje.

6. 8 Služba za opšte poslove

1. Analiza kadrovskih kapaciteta Ministarstva

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, neophodno je sagledati postojeće kadrovske kapacite. Analiza kadrovskih kapaciteta, sadržiće prijedloge eventualno nove organizacije Ministarstva, potrebu za novim kadrovima, kao i mogućnostima unutrašnje preraspodjele poslova.

2. Procedure prijema službenika i namještenika – razvoj ljudskih resursa

Nakon usvajanja Analize kadrovskih kapaciteta Ministarstva, kontinuirano se sprovode postupci za oglašavanje slobodnih radnih mjesta i stručnog usavršavanja službenika i namještenika na nivou Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Kroz učešća na odgovarajućim seminarima i obukama vršeno je osposobljavanje zaposlenih s ciljem jačanja administrativnih kapaciteta.

3. Pristup informacijama

U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama podnijen je 51 zahtjev na koje su dostavljeni odgovori.

6.9 Služba za finansijske poslove

1. Izrada i dostavljanje Godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu Ministarstvu finansija – Državni trezor

Ministarstvo priprema i dostavlja godišnje finansijske izvještaje za prethodnu godinu Ministarstvu finansija u skladu sa važećim procedurama, te u skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbom o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari sprovodi popis pokretne i nepokretne imovine i isti dostavlja nadležnim organima na dalje postupanje.

2. Izvještaj o popisu imovine sa kojom raspolaže Ministarstvo

U skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbe o načinu vođenja pokretnih i nepokretnih stvari, Komisija formirana od strane Ministarstva, rješenje broj 01-023-2273/17-1 na osnovu obilaska prostorija na stanje dana 31.12.2018. godine, amortizaciju osnovnih sredstava vodi u posebnu evidenciju OA obrasca po kontima, te su podaci u nastavku dostavljeni Upravi za imovinu.

R.b	Vrsta osnovnih sredstava	Stopa amortizacije	Nabavna vrijednost	Ukupna amortizacija-otpisana vrijednost	Sadašnja vrijednost
1.	Umjetnički predmet	0	1.618,81	0,00	1.618,81
2.	Transportna sredstva	20	78.504,92	58.321,34	22.183,58
3.	Informaciona tehnologija(ruč.opr. kom.prin,)	10	40.960,41	19.771,47	20.918,94
4.	Kancelarijski namještaj i oprema	10	44.489,95	33.870,41	10.619,54
5	Telekomunikaciona oprema	20	3.731,13	2.246,80	1.484,33
UKUPNO			169.035,22	114.210,02	54.825,20

3. Izrada Predloga budžeta Ministarstva za 2019. godinu

U cilju kvalitetne pripreme Zakona o budžetu Crne Gore za 2019. godinu, izrađen je predlog za budžetska sredstva, u skladu sa planiranim aktivnostima za 2019. godinu.

6. Sprovođenje postupaka javnih nabavki

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama¹¹ i Planom javnih nabavki¹² pokrenuto je 6 (šest) postupaka. Predmetni postupci javnih nabavki sprovedeni su u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama metodom otvorenog postupka javnih nabavki i kroz nabavke male vrijednosti.

U otvorenom postupku sprovedena su 2 (dva) postupka javnih nabavki: usluge avio prevoza i agencijske usluge i usluge prevođenja.

Obustavljen je otvoreni postupak javnih nabavki usluga medijske kampanje o zabrani diskriminacije. Nabavkom male vrijednosti je realizovan postupak nabavke usluga štampanja, kao i nabavka materijala za posebne namjene i tekuće održavanje opreme - 3 (tri) postupka javne nabavke.

Za vrednovanje ponuda je primijenjen kriterijum - najniža ponuđena cijena.

Na osnovu Uredbe o objedinjavanju javnih nabavki robe i usluga¹³, koje su obuhvaćene Planom javnih nabavki Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu, za potrebe ovog Ministarstva, Uprava za imovinu je zadužena za ukupno 9 (devet) postupaka nabavke: kancelarijskog materijala, kompjuterskog materijala i opreme, goriva, kancelarijskog namještaja, putničkog automobila, usluga elektronske komunikacije (mobilna i fiksna telefonija), interneta, osiguranja pokretne i nepokretne imovine, kao i osiguranja službenika i namještenika.

Ukupan budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2018. godinu iznosio je **2.364.753,23¹⁴ eura.**

¹¹ ("Sl. list CG", br. 42/11, 57/14 28/15 i 42/17)

¹² 07-406-56/18-1 od 18. januara 2018. godine

¹³ ("Službeni list Crne Gore", br. 074/17 od 08.11.2017)

¹⁴ Od ukupnog iznosa, 1.023.537,21 eura opredijeljeno je za finansiranje projekata/programa NVO za 2018. godinu shodno Zakonu o nevladinim organizacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 039/11 od 04.08.2011, 037/17 od 14.06.2017)

Organizaci ni kod programa	Naziv programa	PLAN (tekući budžet)	IZVRŠENJE
414012221	Administracija	1.550.054,83	1.474.124,29
414013261	Ostvarivanje ljudskih prava	83.750,00	70.174,53
414013281	Ostvarivanje rodne ravnopravnosti	56.767,00	22.032,46
414013291	Unapređenje položaja RE populacije	196.383,65	159.671,68
414013701	Vjerske zajednice	228.600,00	225.951,78
414013751	Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava	137.852,00	96.538,25
414013752	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	91.190,00	68.837,09

7. Izvještaj o realizovanim aktivnostima Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u 2018. godini

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore¹⁵ (u daljem tekstu: CEKUM) je tokom 2018. godine kroz svoje programe intenzivno nastavio da njeguje multikulturalizam, promovise i razvija kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda, na njihovom maternjem jeziku i na taj način ukazao na osobenosti kulturne tradicije.

CEKUM je realizovao muzičke, likovne, filmske i književne programe ističući kao tradicionalne vrijednosti kulture manjinskih naroda kao i pokazao da savremeno stvaralaštvo obiluje talentima kojima je CEKUM pružio priliku da se pokažu crnogorskoj, a i javnosti u okruženju. S obzirom da programi CEKUM-a promovisu suživot i multikulturalizam, može se reći da je CEKUM realizacijom svojih programa uspio da izgradi svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima. S druge strane, realizujući svoje programe CEKUM uvijek i prije svega, nastoji da zaštiti ljudska prava svakog pojedinca, prevashodno pravo na kulturni identitet, na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe i druga.

CEKUM veliku važnost pridaje književnom programu i književnim izdanjima u prevodilaštvu smatrajući da je to jedan od značajnijih segmenata upoznavanja književnog stvaralaštva a samim tim i kulture svih naroda koji žive u Crnoj Gori koji, kroz osobenost jezičkog izražavanja prezentuju svoju kulturu, a putem prevodilaštva uspijevaju bolje prezentirati svoja književna djela.

U nastavku slijede realizovane aktivnosti u 2018. godini:

Internacionalno veče klapa Crna Gora 2018

CEKUM je 03.02.2018. godine u Podgorici, organizovao po treći put “Veče klapa Crne Gore”, koji od tekuće godine ima karakter međunarodnog susreta klapa, pod nazivom “Internacionalno veče klapa – Crna Gora 2018”. Ohrabreni uspjehom, u cilju promovisanja višeglasnog pjevanja kao dijela bogatog muzičkog nasleđa crnogorske tradicije, kao i naročito velikim interesovanjem publike za program “Veče klapa Crne Gore” prethodnih godina, isti je ove godine dopunjen učešćem klapa iz okruženja (Hrvatska i BiH), u cilju što boljeg povezivanja sa tradicijom i kulturom ovih dvaju nama bliskih naroda, koji u svojoj muzičkoj tradiciji, takodje njeguju bogato nasleđe u sferi višeglasnog pjevanja.

U okviru programa učestvovalo je 14 klapskih sastava, koji su svojim vrhunskim izvođenjem 28 kompozicija sa prostora našeg regiona, mnogobrojnu publiku izuzetno inspirisali i nadahnuli. Brojna pisma i poruke učesnika, sa čestitkama i izrazima zahvalnosti

¹⁵ Vlada Crne Gore, na sjednici od 24. avgusta 2017 godine, donijela je odluku o organizovanju javne ustanove Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina (“Službeni list Crne Gore”, br. 060/17 od 30.09.2017.godine).

za ideju, gostoprimstvo i organizaciju, na najbolji način potvrđuju opravdanost i uspješnost ovog programa.

Promocija knjige “Prolaznost” Edina Smailovića

U Podgorici je organizovana promocija zbirke poezije „Prolaznost” Edina Smailovića iz Bijelog Polja. O knjizi su govorili: Zuvdija Hodžić, Kemal Musić i autor. Promoter je Vesna Šoškić. Izdavač knjige je JU Ratkovićeve večeri poezije a promocija je održana u cilju afirmisanja mladih stvaralaca sa sjevera.

Izložba slika “Mediteran” autora Edina Kapllanija

Crnogorski umjetnik Edin Kaplani, prvi put se predstavio podgoričkoj publici izložbom “Mediteran” u Umjetničkom paviljonu Udruženja likovnih umjetnika (ULUCG). Izložbu je organizovao Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. U umjetničkom paviljonu bilo je izloženo tridesetak radova srednjih i velikih formata rađenih u tehnikama akril, ulje na platnu i kombinovana tehnika, nastalih u prethodnih deset godina. Kaplani je rođen 1980. godine u Ulcinju. Diplomirao je na Fakultetu likovnih umjetnosti u Prištini 2004. godine u klasi profesora Redžepa Ferija.

Promocija knjige “Sebijini snovi” Ruždije Adžovića

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je promociju knjige novinara, publiciste i književnika Ruždije Adžovića “Sebijini snovi” (zbirka pripovjedaka). O knizi su govorili: Bogić Rakočević - književni kritičar, Vlatko Simunović - književni kritičar i autor. Novinar, publicista i književnik Ruždija Adžović rođen je 23. januara 1962. godine u Podgorici. Do sada je objavio pet knjiga. Živi i radi u Sarajevu.

Izložba slika Adele Nurković-Kulenović ” U središtu duše”

Samostalna izložba akademske slikarke Adele Nurković Kulenović „U središtu duše”, koju je organizovao Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore održana je u Umjetničkom paviljonu u Podgorici. Postavku umjetnice iz Rožaja otvorio je mr Ethem Mandić. Adela Nurković Kulenović diplomirala je u Sarajevu u klasi prof. Radoslava Tadića. Usavršavala se u oblasti muzeologije, a postdiplomske studije završava kod prof. Amira Bakšića. Član je Udruženja likovnih umjetnika BiH. Živi i stvara u Sarajevu. Izlagala je samostalno kao i na mnogim grupnim izložbama u zemlji i inostranstvu. Izložbu su pratili mnogi crnogorski mediji.

Koncert “Četiri godišnja doba” u izvedbi “Duo classico” (Safet Drljan i Dina Desančić)

CEKUM je organizovao u Crnogorskom narodnom pozorištu koncert Duo „Classico” kojeg čine violinistkinja mr Dina Desančić i prof. Safet Drljan (harmonika). Duo je pred podgoričkom publikom izveo Vivaldijeva „Godišnja doba”. Duo je počeo je sa radom 2013.

godine i predstavlja originalan spoj, koji svojim neobičnim aranžmanskim pristupom klasičnoj, ali i popularnoj muzici, privlači pažnju javnosti i u zemlji i u inostranstvu gdje su nastupali više puta. Ono po čemu je duo „Classico” prepoznat kod publike, jeste jedinstvena energija na sceni, koju nesebično dijele sa publikom.

Časopis za kulturu, književnost i nauku „KOD” - XIII broj

Novi broj časopisa KOD otvara rubrika Portreti koja je posvećena preminulom pjesniku iz ulcinja Basri Čaprićiju, pored podsjećanja na njegovu poeziju koja je prezentovana na Crnogorskom i Albanskom jeziku, o njegovom životu i djelu pišu Zuvdija Hodžić i Hadži Šabani. Zatim slijede rubrike, Književnost gdje su zastupljeni Hasnija Muratagić i Ethem Mandić, Prevedena književnost: Skender Temalji, Agim Bajrami, Smajl Smaka, Mehmet Gucia, Nikolla Shpatari, Hajredin Kovači. Baština: Maja Grgurović, Senada Đešević, Romske narodne priče Phuarane Romengere paramiča; Kritika: Miraš Martinović, Kemal Musić, Vlatko Simunović. Likovni prilozi: Edin Kaplani a grafička obrada Adela Zejnilović.

XIII Međunarodni podgorički sajam knjiga

Na XIII po redu podgoričkom sajmu knjiga, posjetioци su bili u prilici da se upoznaju sa izdanjima Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, koji je i ove godine imao svoj izložbeni prostor. Na štandu Centra su i izdanja drugih izdavača i pojedinaca iz redova manjinskih naroda. Jedna od mogućnosti bila je da pisci i književnici izlože svoje knjige i na taj način promovišu svoja djela. Na štandu CEKUM-a bilo je prezentovano oko 70 autora iz više nacionalnih zajednica.

Koncert “Sevdah Crne Gore” povodom Dana nezavisnosti Crne Gore u Dortmundu

U Dortmundu, Njemačka, održana je proslava Dana nezavisnosti Crne Gore. Poziv je upućen od strane „Saveza crnogorskih asocijacija Njemačke” da CEKUM jednim od svojih najpopularnijih programa – koncertom “Sevdah Crne Gore”, podrži proslavu povodom obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore i nastojanja naših iseljenika u Njemačku da svojoj Crnoj Gori upute čestitke povodom jednog od najznačajnijih datuma u našoj istoriji. Predstavili su se neki od najboljih najboljih izvođača narodne muzike, u pratnji Velikog narodnog orkestra, pod upravom Šukrije Žutog Serhatlića“. O ovom koncertu je snimljena i emisija koju je Javni servis emitovao nekoliko puta na prvom programu i na satelitskom kanalu posvećenom dijaspori.

Knjiga “Ove godine nije pao snijeg”, Skendera Temaljija

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore preveo je na Crnogorski jezik i izdao knjigu “Ove godine nije pao snijeg”, književnika iz Skadra, Skendera Temaljija. Ovo je 21 knjiga iz biblioteke Sinteze, za izdavača Dr Derviš Selhanović, urednici: Zuvdija Hodžić i Dimitrov Popović, knjigu je sa albanskog na crnogorski jezik preveo Pjeter Drešaj. Grafiči je

oblikovala mr Adela Zejnilović. Takođe knjiga je promovisana u Tuzima. O knjizi su govorili: Pjeter Drešaj - prevodilac, Dimitrov Popović - urednik knjige i Skender Temalji - autor.

Koncert pjevačkog zbora “Montenegro” iz Zagreba

U okviru Podgoričkog kulturnog ljeta, Centar za očuvanje kulture manjina Crne Gore i Sekretarijat za kulturu i sport Glavnog grada Podgorice organizovali su koncert pjevačkog zbora “Montenegro” iz Zagreba. Gost večeri je bio Šukrija Žuti Serhatlić. U prepunoj sali publika je pozdravila premijerno predstavljanje hora “ Montenegro”, koji je nizao pjesme posvećene svojoj Crnoj Gori. Poštujući kulturu i tradiciju Crne Gore hor „Montenegro“ je osnovan 2000. godine. Za ovaj program je vladalo veliko ineresovanje medija koji su propratili ovaj događaj. Ovaj program je nastavak dobre saradnje CEKUM-a sa crnogorskom dijasporom u Hrvatskoj gdje je CEKUM imao više kulturnih dešavanja.

Promocija knjige: “ Svadbarski običaji u Crnoj Gori” autora Vasilija Muja Spasojevića

U Narodnoj biblioteci Radosav Ljumović u Podgorici, održana je promocija knjige “Svadbarski običaji u Crnoj Gori” autora Vasilija Muja Spasojevića. Izdavač ovog izdanja je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. O knjizi su govorili: Ljiljana Karadžić, istoričarka umjetnosti, dr Adnana Prekić i Vasilije Mujo Spasojević, autor knjige. U muzičkom dijelu programa nastupila je klapa Veselice. Vasilije Mujo Spasojević je istaknuti crnogorski kulturni stvaralac, posvećen sveukupnom kulturnom nasljeđu Crne Gore. Autor je više od 30 knjiga, koje sa različitih aspekata čitaocu približavaju Crnu Goru, njeno stanovništvo, prirodne ljepote i kulturno nasljeđe. Širok pristup, temi istraživanja, ostavlja autoru prostor da u njegovom tekstu na najbolji način prepoznamo šta je to multikulturalizam Crne Gore i kako na jednom tako malom geografskom prostoru dolazimo do situacije da autor izdvoji nevjerovatnih 38 kulturnih i civilizacijskih krugova koji su povezani sa svadbarskim običajima i da svaki od njih ima neke svoje specifičnosti, posebnosti i orginalne sadržaje.

Premijera dokumentarnog filma “Pisac emotivnih uznesenja”

U dvorani Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina i Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore premijerno je prikazan dokumentarni film o Ivanu Antunu Nenadiću, prvom dramskom piscu na tlu današnje Crne Gore. CEKUM je dokumentarni film snimio u saradnji sa RTCG i nastavio da radi dokumentarne filmove o znamenitim ličnostima koji su na neki način zaboravljeni. Film je dva puta emitovan na RTCG.

Promocija knjige “Parče sunca” – Velisava Seka Metdonaj

Zbirku pjesama: “Parče sunca” izdao je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore koja je napisana napisana “jotovanom varijantom”. Knjiga je zatim promovisana u

Podgorici i Bijelom Polju. O knjizi su govorili: Slobodan Ćukić, istoričar; dr Draško Došljak, recenzent knjige, mr Aleksandra Vuković i autorka. Velisava Seka Metđonaj je rođena 1950. godine u Titogradu. Izdala je nekoliko knjiga i među njima i knjige za djecu.

Internacionalni Sajam knjiga

Internacionalni Sajam knjiga održan je u organizaciji Sekretarijata za kulturu glavnog Grada Podgorica sa partnerima - Ministarstvom kulture, Ministarstvom prosvjete i Capital Plazom. Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina predstavio je svoje izdavaštvo, biblioteku Sinteze koja broji 23 knjige. Takođe predstavljen je i Časopis za kulturu, nauku i umjetnost KOD koji broji XIV izdanja. Imajući u vidu da su knjige i časopis Centra nekomercijalni zainteresovani mogu dobiti primjerak besplatno, vladalo je veliko interesovanje za izdanjima Centra.

Potsko muzičko veče, „ART MIX MONTENEGRO” u Ulcinju

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je u Centru za kulturu u Ulcinju, organizovao je koncert „ART MIX MONTENEGRO”. Učestvovali su: Duo Dina Desančić i Safet Drljan, Slobodan Marunović, Šukrija Žuti Serhatlić, Djulija Pelingu i Fatime Buzuku. Publika je imala priliku da sluša spoj klasične muzike, poezije i starogradskih melodija. Ovo je prvi u nizu koncerata Art mix koji ima za cilja da prikaže muzičko i poetsko stvaralaštvo naroda koji žive u Crnoj Gori.

Učešće na “XI Književnom festivala ” u Skadru

U okviru “XI Književnog festivala” koji se tradicionalno organizuje u Skadru, u gradskoj biblioteci “Marin Barleti”, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je promociju knjige “Ove godine nije pao snijeg”, književnika iz Skadra. Ovaj Kulturni događaj je nastavak saradnje između CEKUM-a i kulturnih institucija Skadra, gdje je CEKUM već organizovao nekoliko kulturnih aktivnosti Crne Gore. Ovo je 21 knjiga iz biblioteke Sinteze - za izdavača Dr Derviš Selhanović, urednici: Zuvdija Hodžić i Dimitrov Popović. Knjigu je sa albanskog na crnogorski jezik preveo Pjeter Drešaj. Grafički je oblikovala mr Adela Zejnilović. Skender Temalji je rođen 30. jula 1946 godine u Skadru, gdje i živi, objavio je 20 knjiga poezije i proze.

Poetsko muzičko veče, „ART MIX MONTENEGRO” u Danilovgradu

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je u Centru za kulturu u Danilovgradu organizovao koncert „ART MIX MONTENEGRO”. Učestvovali su: Duo Dina Desančić i Safet Drljan, Slobodan Marunović, Šukrija Žuti Serhatlić, Kvartet Veselice. Publika je imala priliku da sluša spoj klasične muzike, poezije i starogradskih melodija. Koncert je trajao 65 minuta i publika je sa oduševljenjem propratila svaki nastup. Centar ima dobru saradnju sa Centrom za kulturu u Danilovgrad.

Poetsko muzičko veče, „ART MIX MONTENEGRO” u Nikšiću

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u Sali Zahumlje u Nikšiću 28.10.2018, organizovao je koncert „ART MIX MONTENEGRO”. Učestvovali su: Duo Dina Desančić i Safet Drljan, Slobodan Marunović, Šukrija Žuti Serhatlić, Klapa Veselice. Nikšićka publika je uživala uz spoj klasične muzike, poezije i starogradske melodije.

Svjetski dan romskog jezika

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je u saradnji sa romskom organizacijom mladih “Koračajte sa nama – Phiren amenca” organizovao povodom 5. novembra Svjetskog dana romskog jezika javno predavanje na Pravnom fakultetu u Podgorici, na temu: “Istorija romskog jezika”. Predavanje je održao Dr.sc. Ljatif Demir, profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Romski jezik je jedan od suštinskih elemenata nacionalnog i kulturnog identiteta Roma. S toga, negiranje ili osporavanje romskog jezika u bilo kom obliku je negiranje i osporavanje identiteta Roma.

Izložba slika „PODVODNI SVIJET” Irvina Masličića

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa JU Muzeji i galerije Podgorice organizovao je samostalnu izložbu slika akademskog slikara Irvina Masličića “*Podvodni zapisi*” u galeriji ART u Podgorici. Izložbu je otvorila istoričarka umjetnosti Ljiljana Karadžić. Centar je ovom prilikom nastavio da promoviše mlade akademske slikare kojima je potrebna afirmacija na početnom putu likovnog stvaralaštva.

Dani crnogorske kulture na Kipru

U organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM), u sklopu Dana crnogorske kulture na Kipru 2018. godine u Limasolu je održan koncert “Art mix Montenegro”. Crnogorskoj dijaspori, kiparskoj publici kao i gledaocima iz bivših republika bivše Jugoslavije predstavili su se crnogorski umjetnici koji su na veličanstven način prikazali svoje umijeće. Nastupili su: “Duo Classico” u sastavu mr Duo Dina Desančić - violina, i Safet Drljan - harmonika, Sara Vujošević - sopran, Slobodan Marunović - istaknuti crnogorski pozorišni, TV i filmski glumac i Šukrija Žuti Serhatlić - sinonim za starogradsku muziku. Voditelj je bio Mićo Miranović. Pokazalo se da je spoj klasike i crnogorske izvorne narodne pjesme uz stihove crnogorskih književnika dobar izbor koji ne ostavlja publiku ravnodušnom. Domaćin koji je umjetnike dočekao i učestvovao u organizaciji je Udruženje crnogoraca i prijatelja Crne Gore.

Časopis za kulturu, književnost i nauku KOD, broj 14

Iz štampe je izašao 14. broj časopisa za kulturu, književnost i nauku „Kod“. U ovom broju su predstavljeni: portret Ida Verona pjesnikinja iz Boke kotorske, zatim: Miraš Martinović, Agima Vinica, Rebeka Čilović, Zorko Popović, Nikola Nikolić, Dino Tuzović, Kolec Traboini, Tijana Rakočević, Marina Vuković, Nada Bukilić, Kadri Ujkaj, Pavle, Dimitrov Popović, Draško Došljak, Branka Bogavac, Milutin Đuričković, Likovni prilozi - Rajko Todorović.

Art Mix Montenegro u Skadru

U pozorištu Miđeni u Skadru održan je koncert „Art mix Montenegro“. Da bi što bolje predstavili bogatu škrinju blaga Crne Gore, odabrani su najbolji, oni koji su svoje ime i svoj rad utkali u ono što čini duhovne, kulturološke i umjetničke vertikale Crne Gore. Mnogobrojna publika u Skadru, velikim djelom ljudi koje vode porijeklo iz Crne Gore, uživala je u izuzetnom izvođačkom rasponu od izvorne podgoričke pjesme do pažljivo biranog klasičnog repertoara najpoznatijih svjetskih kompozitora. Učestvovali su: Duo classic, klape Alata i Veselice, Djulia Pelingu, Fatime Buzuku i Šukrija Žuti Serhatlić. Koncert je organizovan uz podršku udruženja „Alba-Montenegro“ u Skadru i pozorišta Miđeni. Pored velikog interesovanja publike i mnogobrojni lokalni mediji su izvještavali sa ovog koncerta.

Art Mix Montenegro” u Sarajevu

Udruženje pljevljaka i prijatelja“ iz Sarajeva je uputilo poziv Centru za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore da programom pod nazivom „Art Mix Montenegro“ uveliča manifestaciju naših iseljenika koja je održana u Sarajevu. Učestvovali su: ženska Klapa „Veselice“ uz muzičku pratnju klavijaturiste Enesa Tahirovića, „Duo Classico, mr Dina, vokalni interpretatori Tanja Šeter, Branka Šćepanović i Šukrija. Koncert je protekao u izvanrednoj atmosferi na sveopšte oduševljenje svih prisutnih.

Izložba slika „PODVODNI SVIJET“ u galeriji Velimir A. Leković u Baru

Centar je nakon Podgorice u saradnji sa galerijom Velimir Leković, organizovao samostalnu izložbu slika akademskog slikara Irvina Masličića „Podvodni zapisi“. Ljubitelji likovne umjetnosti su deset dana imali priliku da vide zanimljivo likovno stvaralaštvo mladog slikara iz Berana a cilj izložbe je bio disperzija umjetnika i predstavljanje umjetnika sa sjevera jugu Crne Gore.

Art Mix Montenegro u Bijelom Polju

Koncert „Art mix Montenegro“ održan je u Bijelom Polju u Centru za kulturu. Bijelopoljska publika je uživala u izuzetnom izvođačkom rasponu od izvorne podgoričke pjesme do pažljivo biranog klasičnog repertoara najpoznatijih svjetskih kompozitora. Učestvovali su:

Duo classico, klapa Alata i Veselice i Slobodan Marunović. Koncert je organizovan uz podršku Centra za kulturu Bijelo Polje, zabilježio je interesovanje publike i lokalnih medija.

Art Mix Montenegro u Baru

Koncert "Art mix Montenegro" održan je 2018. godine i u Dvorcu kralja Nikole u Baru. Barska publika je koncert ispratila od početka do kraja ovacijama prema repertoaru koji je izveden na toj večeri. Učestvovali su: Duo classico, klapa Alata i Veselice, Djulia Pelingu i Fatima Buzuku. Koncert je organizovan uz podršku Centra za kulturu Bar.

Dokumentarni film "Slikarstvo kao trajna ljubav"

CEKUM je u 2018. godini u kooprodukciji sa RTCG snimio i izdao dokumentarni film "Slikarstvo kao trajna ljubav" Hazbu Nuhanoviću (1937 – 1992) o slikaru iz Pljevalja. Film govori o životu i djelu slikara koji je po svojoj specifičnosti i svojim umjetničkim radom obilježio jedno vrijeme.

Učestvovanje u većim projektima

CEKUM je pružio podršku u snimanju filma „Obraz“, U pitanju je kratki film reditelja Nikole Vukčevića (Pogled sa Ajfelovog tornja, Dječaci iz ulice Marksa i Engelsa), koji nastaje u produkciji Galileo production Montenegro i Cinnerent Beograd. Film je adaptacija priče *Obraz* crnogorskog akademika Zuvdije Hodžića, smeštene u godine II Svetskog rata, na tromeđi Crne Gore, Srbije i Albanije. Film nastaje u produkciji kuća Galileo production (Crna Gora), i Cinnerent (Srbija), pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore, CEKUM-a, uz podršku grada Bara i Filmskog centra Srbije.

CEKUM je pružio značajnu podršku Javnoj Ustanovi Muzeji i galerije Podgorica prilikom izrade monografije o Gjeljoshu Gjokaju, koja je obilježila život i bogato likovno djelo svjetski poznatog slikara porijeklom iz Crne Gore što je od opšteg interesa za likovnu umjetnost crnogorske likovne istorije, što doprinosi očuvanju kulturnog identiteta i afirmaciji građanskog društva.

CEKUM je započeo prvu knjigu „Bihorci“ Ćamila Sijarića iz edicije „Mostovi“ kao suizdavač sa Javnom Ustanovom Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“. Cilj ove saradnje je da zajednički kroz međusobnu saradnju doprinesu obogaćivanju izdavačke produkcije u Crnoj Gori, kao i afirmaciji multikulturnih, odnosno vrijednosti manjinskih naroda u Crnoj Gori.

Budžet CEKUM-a u 2018. godini iznosio je 308.358,32€. CEKUM je tokom 2018. godine odgovorio svim zahtjevima NVO, pojedinaca, grupa, amaterskih kulturno umjetničkih društava, a najviši broj zahtjeva je stigao iz Albanskog nacionalnog korpusa ali i ostalih nacionalnih savjeta.

Sve programe CEKUM je realizovao u planiranom roku i svi programi su imali dobru posjećenost. CEKUM se odazvao pozivu za gostovanje svim zainteresovanim gradovima i zemljama. Tokom izvještajnog perioda, CEKUM je konstantno radio na redovnom ažuriranju Baze podataka kreativnog potencijala pripadnika manjinskih naroda iz koje CEKUM crpi potrebne informacije.

Pored predstavljanja i konstantnog rada na tome da se kultura manjinskih naroda očuva i razvija na svim segmentima kulturnog stvaralaštva, jedan od zadataka programa CEKUM-a je i afirmacija kulturnog identiteta koje su aktivno pratili štampani i elektronski mediji preko kojih se vrši najava kulturnih dešavanja u organizaciji CEKUM-a u cilju informisanja javnosti o istima.

Predstavnic/ce CEKUM-a su učestvovali/e na nekoliko javnih tribina i okruglih stolova koje se tiču prava manjinskih naroda u Crnoj Gori. Kroz stalnu komunikaciju sa predstavnicima i poslanicima kulture CEKUM kreira i promoviše kulturne sadržaje o kojima često pišu i inostrani mediji.